

BIULETYN

WYDANIE SPECJALNE

APTEKI W SANOKU

HISTORIA I WSPÓŁCZESNOŚĆ

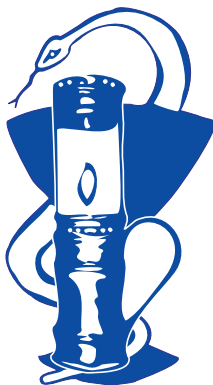

Podkarpacka Okręgowa Izba Aptekarska
w Rzeszowie

Opracowanie edytorskie **Lidia Maria Czyż**

Fotografie **Archiwa MH, MBP, POIA, E. Zając**

Copyright by **Podkarpacka Okręgowa Izba Aptekarska**

Wydawca **Podkarpacka Okręgowa Izba Aptekarska w Rzeszowie**,
ul. Jagiellońska 23/5
35-025 Rzeszów, tel. 017 85 38 212, fax 017 85 29 206
www.poia.pl, email: **biuro@poia.pl**

ISSN: 1428-7366

Nakład: 75 egz.

Druk: Drukarnia „KOLOR”, 36-020 Tyczyn,
ul. Kościuszki 4a, tel. 017 22 99 345

Szanowni Państwo, Znamienici Goście, Drodzy Koledzy,

farmacja to dziedzina wiedzy ludzkiej o wielu korzeniach i o wielu owocach. Jest niewątpliwie nauką, jest umiejętnością zawodową, jest także sztuką w jej pięknie życia. Przez lata, już w gotyku, potem kolejno, przez renesans i barok, wnętrza aptek wyróżniały się w przestrzeni miejskiej. Tak było jeszcze w epoce nie tak odległej od „naszych czasów”. Narzędzia pracy aptekarza, utensyia apteczne, musiały być przystosowane do specyficznych czynności wykonania leku, ale każde z nich pomyślane było jako odrębny instrument o indywidualnych cechach. Wnętrze apteki wyposażone było w meble o równie swoistej konstrukcji, pozwalającej na ułatwienie wykonywania czynności aptekarza a jednocześnie sprawiającej przyjemność obserwatorowi – pacjentowi. Aby łatwiej było odnaleźć taką *officinae sanitatis* w mieście a również zaciekawiec przechodnia, powstawały elementy wystroju zewnętrznego – godła apteczne.

Oddziaływanie sztuk pięknych, z którymi aptekarz obcował podczas swej drogi naukowej, było bezpośrednią inspiracją dla właściciela w ośrodku, gdzie apteka była nieodzowna dla jego mieszkańców. Stąd naczynia apteczne z indywidualnymi dla apteki sztyldami, stąd ozdobne fasady mebli aptecznych, stąd wreszcie malowidła ścienna z sentencjami podkreślającymi odmienną rolę apteki wśród innych instytucji związanych ze zdrowiem.

Wszystkie te elementy podkreślały niewątpliwie prestiż apteki w jej środowisku ale były też czynnikiem niewątpliwie wpływającym na wyniki ekonomiczne jej pracy.

Tak pozostało do dziś. Ale dzisiejsza rzeczywistość, z jej dążeniem do prawie natychmiastowego sukcesu na wszystkich polach, nie sprzyja konserwacji zastanego tła pracy. Zaniechanie „tajemnicy” sporządzania leku a ujawnienie wielości preparatów pomocnych w każdej okoliczności życiowej, nie tylko zdrowotnej, sprzyja wnętrzem prostym, minimalistycznym w wystroju, maksymalnie ułatwiającym, nie rozmowę i radę aptekarza, co szybkość obsługi klienta.

I tak stopniowo odeszliśmy od prestiżu sztuki łączącego się z respektem w stosunku do nauki. Pozostał „obrót”.

Mamy nadzieję, że nie wszędzie. Chociaż można zastanawiać się czy dzisiaj potrzebne są wiadomości dotyczące tak odległej, w sensie czasowym i mentalnym, rzeczywistości gospodarczej, są placówki kultywujące swój rodowód, eksponujące pozostałe po minionych czasach narzędzia pracy „pigularza”. Dla okazania tradycji młodym adeptom zawodu, dla przypomnienia kanonów

działalności aptekarzy w środowisku, samorząd aptekarski przyjął Kodeks Etyki Aptekarza Rzeczypospolitej Polskiej. W jego Rozdziale II, w artykule szesnastym, wprost powiedziano: *Aptekarz otacza szacunkiem historię i tradycję zawodu oraz dba o wszelkie zabytki kultury materialnej farmacji.*

Zgodnie z tym zapisem Podkarpacka Okręgowa Rada Aptekarska przygotowała i podpisała *Porozumienie pomiędzy Muzeum Budownictwa Ludowego w Sanoku i Podkarpacką Okręgową Izbą Aptekarską w Rzeszowie w sprawie objęcia patronatu nad gromadzeniem i ekspozycją zbiorów zabytków aptekarstwa Podkarpacia, celem wzbogacenia wystawy znajdującej się w Aptece Galicyjskiego Rynku.*

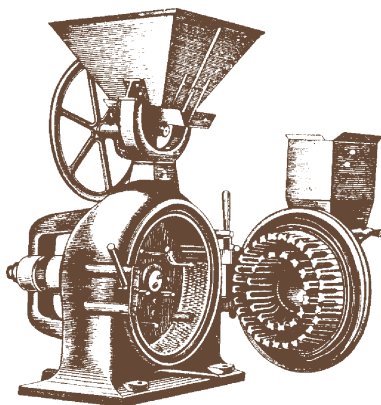
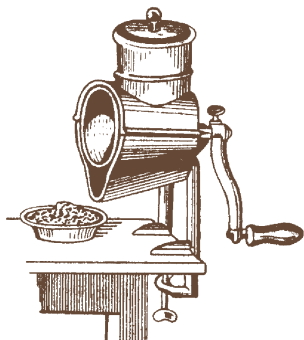
Konsekwencją, a raczej realizacją, przyjętego porozumienia, był Apel Izby Aptekarskiej do wszystkich, którzy czują więź z zawodem, o przekazywanie swych pamiątek w miejsce gdzie te eksponaty wrócą do swego blasku. W ciągu minionego roku wzbogaciliśmy zbiory o eksponaty z Leżajska i, przede wszystkim, z Markowej. Liczymy na więcej.

Spotkanie Opiekunów Zbiorów Farmaceutycznych w Polsce jest również następstwem tego Porozumienia. Chcielibyśmy, Aptekarze Podkarpaccy, aby wszyscy zaangażowani w zachowywanie tradycji aptekarskich poznali nas i nasze działania i także, abyśmy my poznali urzeczywistnienie idei ARS PHARMACEUTICA, gdziekolwiek ona jest.

Bo przecież – *UNITA DURANT, to co zjednoczone trwa!*

Prezes
Podkarpackiej Okręgowej Rady Aptekarskiej
Lucyna Samborska
dr n. farm. Lucyna Samborska

Sanok, 6 lipca 2013 roku

Apteki Sanockie

Pierwsza wiadomość o istnieniu apteki w Sanoku pochodzi z 1563 r.

Podaje ją Maurycy Horn w pracy „Z dziejów aptekarstwa w Ziemi Przemyskiej i Sanockiej do połowy XVII wieku”. Druga wiadomość, tym razem o aptece, „Pod Czarnym Orłem” pochodzi z 1760 r. czyli jeszcze z czasów istnienia Rzeczypospolitej Szlacheckiej.

Z 1787 r. zachowało się urzędowe pismo wysłane do aptekarza Ignacego Lywo (Lejwo) w Sanoku, które potwierdza jej istnienie. W późniejszym czasie potwierdzają to księgi hipoteczne.

APTEKA „POD CZARNYM ORŁEM”

W 1839 r., Walerian Szczerbiński, aptekarz, zapisuje realność nr 78 wraz z budynkiem murowanym, synowi Józefowi Szczerbińskiemu. Dekretem Kancelarii Nadwornej z dnia 20 kwietnia 1848 r. apteka została przekształcona na aptekę koncesjonowaną, tj. pozbywalną w rodzinie w drodze kupna i sprzedaży. Na tej podstawie, Józef Szczerbiński w dniu 10 kwietnia 1856r. odsprzedaje tę posesję wraz z apteką, Janowi Zarewiczowi i jego żonie Annie z domu Zauffal.

W ten sposób, Jan Zarewicz stał się właścicielem posesji i apteki i prowadził ją przez 30 lat. Cieszył się w Sanoku wielkim poważaniem, wybierano go radnym miasta Sanoka, pełnił godność burmistrza i dwukrotnie wiceburmistrza, współorganizował Towarzystwo Oświatowe „Znicz” i Ochotniczą Straż Pożarną w Sanoku. Należał do ludzi zamożnych w Sanoku.

Jan Zarewicz, właściciel CK Apteki Obwodowej w latach 1856-1886

W Krakowie reprezentował miasto Sanok w czasie uroczystości dwusetnej rocznicy odsieczy wiedeńskiej i trzechsetnej rocznicy Unii Lubelskiej. Wspierał materialnie organizacje dobroczynne, w tym i Szpital Powszechny w Sanoku, któremu kredytował leki, początkowo zapisywał je na hipotecę szpitalnej, a kończyło się darowaniem długu. Dobroczyńca zmarł w maju 1885 r.

W latach 1883 - 1892 apteką zarządzał farmaceuta, Feliks Dobrzyński. W 1892 r. aptekę przejął w dzierżawę, Feliks Adam Giela z wykształcenia magister praw, który w roku 1896 zakupił aptekę wraz ze wszystkimi należącymi do niej inwentarzami, naczyniami, przyborami, narzędziami i posesją, czyli z dobrodziejstwem całego inwentarza.

Zabytkowy dworek z XVIII w., w którym mieściła się CK Apteka Obwodowa Jana Zarewicza, a później Mariana Kawskiego

mgr Feliks Adam Giela, właściciel Apteki w Sanoku w latach 1892-1904

Z upoważnienia mgra Feliksa Adama Giela, jako posiadacza apteki, zarządzali nią w latach 1892 – 1904 fachowi farmaceuci.

Feliks Adam Giela w 1904 r. sprzedał aptekę Tobiaszowi Dawidowi Löblowi, a ten z kolei w 1906 roku odsprzedał ją Marianowi Kawskiemu, a sam przeniósł się do Drohobycza.

Feliks Adam Giela (na zdj.)

Urodził się w 1859 roku w Złoczowie w Małopolsce Wschodniej, jako syn Jana i Bronisławy z Krajeńskich. Zmarł w Sanoku 5 lutego 1936 roku. Trudno ustalić, kiedy przybył do naszego miasta. Początkowo pracował w Aptece Obwo-

dowej Jana Zarewicza, następnie był jej zarządcą a w końcu właścicielem. Prowadzenie apteki nie przeszkadzało mu w czynnej działalności społeczno-kulturalnej na rzecz Sanoka. Przez wiele lat był prezesem Czytelni Mieszczańskiej, uchwalając z jej zarządem rokroczną dotację na zakup książek.

W 1896 roku złożył na ręce burmistrza dar pieniężny, nie pierwszy zresztą, w wysokości 300 koron z przeznaczeniem 100 dla ubogich mieszkańców miasta, a po 50 koron dla Straży Ogniowej, Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół”, Czytelni Mieszczańskiej i na pomnik Tadeusza Kościuszki. Wiedział bowiem, iż wszelkie działania społeczne należy wspierać materialnie. Wspomagał zatem także nowo założone Towarzystwo Upiększania Miasta Sanoka, brał czynny udział w pracach „Sokoła”, a za zasługi poniesione przy jego założeniu i w czasie dwudziestoletniej nieprzerwanej służby otrzymał dyplom honorowego członka.

5 kwietnia 1907 roku Sanok nawiedziła katastrofalna powódź. Młodzież, która rano szła do szkoły, już do domów nie wróciła. Całe Błonie i Posada Olchowska tak były zalane, że ratować ludzi i dobytek można było tylko przy pomocy łodzi czy naprędce zbijanych tratw. Ludzie chronili się na strychy i dachy domów, skąd wzywali pomocy. Zniszczenia były ogromne, woda zabrała

W środku siedzi w stroju organizacyjnym aptekarz Jan Hipolit Hrabar – prezes Sanockiego Sokola.

nawet most pod Olchowcami. Namiastnictwo i miasto udzieliło zapomogi dla poszkodowanych w wysokości 10 000 koron. Powódź stała się powodem założenia w Fabryce Wagonów – Oddziału Pontonowego Straży Pożarnej.

1 sierpnia 1907 roku Feliks Giela zrezygnował z funkcji zastępcy burmistrza Sanoka. Rada nie przyjęła rezygnacji i wybrała delegację w składzie: dr Ramer, dr Ślęczka i Słuszkiewicz, by ta uprosiła wiceburmistrza o wycofanie swej rezygnacji. 26 sierpnia 1907 roku Rada wybrała burmistrzem Feliksa Gielę a jego zastępcą mianowała Artura Goldhammera.

Powiat*	Ludność			1870				1908				1935			
	1889	1908	1930	Lekarze	Chirurdzy	Farmaceuci	Apteki	Lekarze	Chirurdzy	Farmaceuci	Apteki	Lekarze	Deatysi	Farmaceuci	Apteki
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
Bircza Dobromil	47 902	75 103	73 259	3	1	2	2	7	—	3	3	11	—	5	4
Brzozów	51 324	81 409	79 107	3	—	2	2	5	—	2	2	10	5	4	3
Cieszanów Lubaczów	53 896	42 706	81 368	4	1	4	2	6	1	4	4	13	1	4	4
Gorlice	54 495	82 203	78 089	8	1	4	2	7	—	4	3	7	2	4	3
Jarosław	76 708	150 301	136 303	9	5	11	5	21	1	9	6	41	1	11	7
Jasło	64 668	87 878	85 253	6	1	6	3	13	—	7	5	21	3	8	5
Kolbuszowa	56 081	73 912	67 082	3	—	3	2	4	—	3	3	4	1	3	3
Krosno	62 248	83 115	81 850	6	1	4	4	10	—	6	4	39	4	13	7
Lesko	62 120	47 194	92 576	2	2	4	3	8	1	5	4	13	—	4	4
Łańcut	89 007	93 532	89 142	5	4	10	5	7	1	4	3	11	—	4	4
Mielec	45 898	77 218	72 840	4	1	4	3	6	1	5	3	9	3	5	3
Nisko	50 150	69 194	60 925	3	1	4	3	4	—	3	3	9	2	4	3
Pilzno-Dębica	51 762	48 673	47 355	3	—	3	3	6	—	3	3	10	2	4	3
Przemysł	66 393	159 991	146 596	14	3	12	4	34	3	14	7	106	10	31	13
Przeworsk	—	57 044	59 052	—	—	—	—	5	—	3	2	9	2	3	2
Ropczyce	46 961	80 170	75 920	4	3	4	2	7	1	5	2	5	—	2	2
Rzeszów	92 051	144 271	142 058	16	2	12	6	18	3	9	8	44	2	16	9
Sanok	64 604	108 678	102 167	9	2	5	3	13	1	8	4	24	3	9	8
Strzyżów	—	58 549	55 931	—	—	—	—	4	1	3	2	4	—	2	2

● *Podręcznik statystyki Galicji*, red. T. Piłat, Lwów 1913, t. IX (1908), s. 50–51.

● Dane do stanu ludności w czasach galicyjskich wzięto z: *Rocznika Statystyki Galicji*, R. III, 1889–1891, Lwów 1891 i *Podręcznika Statystyki Galicji*, red. T. Piłat, t. IX (1908), wyd. Lwów 1913, s. 55.

W 1908 roku obchodzono w Sanoku jubileusz 60-lecia panowania Najjaśniejszego Pana Cesarza Franciszka Józefa I. Z tej okazji Rada Miasta Sanoka postanowiła udzielić potrzebującym pomocy po 100 koron dla chrześcijan i izraelitów, a także wyasygnować 1.000 koron na poszerzenie bursy dla młodzieży gimnazjalnej oraz 3.000 koron na budowę przytuliska dla starców, kalek i sierot izraelickich.

Na posiedzeniu Rady, któremu przewodniczył Feliks Giela, pojawiała się sprawa przyłączenia do Sanoka samodzielnej dotychczas gminy – Posady Sanockiej. W owym czasie właściwy obszar Sanoka, zabudowany i nadający się pod zabudowę, wynosił zaledwie 50 ha, tj. jedną trzynastą ogólnego obszaru miasta. Zagadnienie poszerzenia granic Sanoka nie schodziło z porządku obrad Rady, widać więc, że sprawa przyłączenia Posady Sanockiej była wówczas sprawą najważniejszą.

Na przeszkodzie dalszemu rozwojowi miasta stał brak odpowiednich placów budowlanych, co uniemożliwiało rozbudowę w kierunku południowo-zachodnim, a rozprzestrzenianie się miasta w innych kierunkach było niemożliwe z powodu naturalnych przeszkód geograficznych (Biała Góra, wysokie wzgórza, błonia).

Wydział Krajowy we Lwowie w roku 1908 postanowił doprowadzić do połączenia obu gmin. 8 lutego 1910 roku na posiedzeniu Rady Miejskiej odczytano reskrypt c.k. Namiestnictwa rozwiązujący Radę Królewskiego Wolnego Miasta Sanoka, wskutek usankcjonowania przez monarchę ustawy, mocą której gmina Posada Sanocka została włączona w granice administracyjne Sanoka. 16 lutego 1910 roku kierownikiem Tymczasowego Zarządu Miasta Sanoka w charakterze komisarza rządowego mianowany został dotychczasowy burmistrz Feliks Giela.

Ukonstytuowanie się nowej Rady obu połączonych jednostek administracyjnych nastąpiło 26 czerwca 1912 roku i w tym samym dniu na burmistrza wybrano ponownie Feliksa Gielę, a na zastępcę dra Pawła Biedkę.

Burmistrz F. Giela swoją pracę przychylił się do wszech-

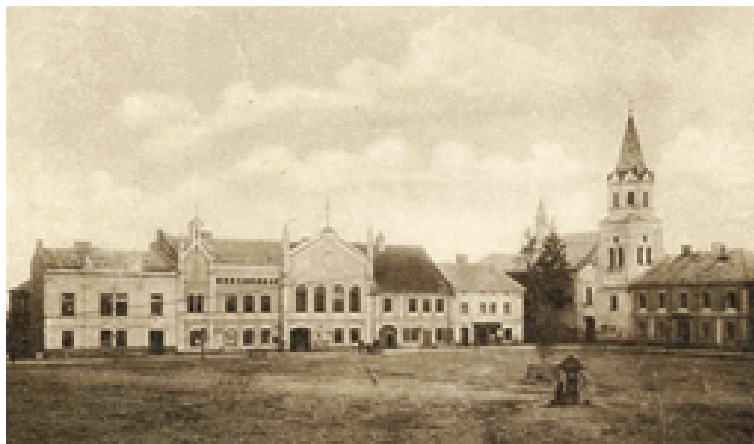

*Widok miasta – dzielnica Wójtostwo
(okres międzywojenny)*

stronnego rozwoju gospodarczego i kulturalnego miasta. Codziennie niósł pomoc materialną i moralną ludziom biednym i dotkniętym przez los. Ponadto, jako władca miasta kontynuował budowę koszar, Szpitala Powszechnego, zlecił opracowanie założeń technicznych na budowę wodociągu i oświetlenia elektrycznego. Budował nowe drogi, ulice, chodniki, kanalizację itp. W tym czasie Sanok uzyskał połączenie telefoniczne z siecią międzymiastową.

Zły stan zdrowia (choroba oczu) spowodował, że w 1914 roku wniósł rezygnację z powierzonej mu funkcji burmistrza. Wywołało to żywą reakcję radnych, gdyż F. Giela cieszył się wśród nich wielkim szacunkiem.

„Tygodnik Ziemi Sanockiej” relacjonując posiedzenie Rady ukazał *postać głowy miasta w życzliwych dlań słowach jednego z radnych: (...) Przez dwanaście lat, w bardzo ciężkich dla miasta czasach, prowadził rządy w mieście, a prowadził je znakomicie, z wielkim dla miasta pożytkiem(...).*

*Sanok –
Rynek za
czasów
panowania
Austro-
Węgier*

Rada Królewskiego Wolnego Miasta Sanoka na posiedzeniu w dniu 19 lutego 1914 roku uchwaliła jednomyślnie, by w uznaniu położonych dla miasta zasług nadać ustępującemu burmistrzowi Honorowe Obywatelstwo Miasta Sanoka.

W późniejszych latach jednej z ulic nadano Jego imię.

Apteka Obwodowa („Pod Czarnym Orłem”)

*Czarny dwugłowy orzeł
z Apteki Obwodowej
w Sanoku, fot. Muzeum
Farmacji w Krakowie*

w Sanoku stale miała swoją siedzibę w zabytkowym dworku o przepięknym wystroju (strop kasetonowy z pięknymi rzeźbami). Wewnątrz apteki znajdowały się malowidła ścienna, dwie winiety na tle liści laurowych. W jednej z nich widniały narzędzia pracy aptekarskiej, w drugiej otwarta księga z podniosłą sentencją: „Vita brevis - Ars longa” (życie krótkie, sztuka wieczna).

Napis ozdobiony był namalowanym węzłem i kielichem, symbolami wiedzy farmaceutycznej. Dworek początkowo usytuowany był przy ulicy Krakowskiej, a później wskutek zmiany nazwy przy ulicy Tadeusza Kościuszki nr 18.

Marian Kawski (1876-1932), Marian Bronisław Oktawian Kawski urodził się w Przemyślu dnia 22 marca 1876 roku jako syn Bronisława i Alojzy z domu Huszczyk. Zmarł w Sanoku 12 czerwca 1932 roku.

Gimnazjum ukończył u ojców jezuitów w Chyrowie. Następnie zapisał się na Wydział Filozoficzny Uniwersytetu Jagiellońskiego, gdzie 6 lipca 1897 roku uzyskał dyplom „Artis pharmaceutice magistrum”. Po ukończeniu studiów odbył jednoroczną służbę wojskową w armii austriackiej, a następnie podjął pracę jako magister farmacji – najpierw w Wojniczu, potem w Nowym Sączu, Lwowie i wreszcie w Sanoku.

Rok 1906 był przełomowym w życiu Mariana Kawskiego. Wówczas to zawarł związek małżeński z Czesławą Niemetz z Krakowa i na stałe osiadł w Sanoku. 31 lipca tegoż roku za 150 tysięcy koron, czyli 30 tysięcy dolarów nabył od magistra Dawida Tobiasza i jego żony Adeli aptekę przy ulicy Kościuszki nr78 (później nr18).

W 1914 r. powołany został do wojska do K.K. Rezerwenspital Sanok, a po kampanii wojennej wrócił do rodziny i ograbionej apteki w czasie inwazji rosyjskiej 1914/1915 r. i prowadził ją do nagłej śmierci w dniu 12 czerwca 1932 r.

mgr Marian Kawski (1876-1932), właściciel Apteki w Sanoku, ul. T. Kościuszki nr 18

Wnętrze izby aptekarskiej ze stołem ekspedycyjnym – apteka M. Kawskiego.

Marian Kawski parał się także działalnością społeczną i kulturalną, podobnie jak jego poprzednik – aptekarz Feliks Giela. Jeszcze u zarania nie-

podległości, w roku 1918 wszedł w skład Straży Obywatelskiej, której celem była obrona Sanoka przed zbrojnym napadem Ukraińskiej Galicyjskiej Armii. W okresie późniejszym współdziałał w założeniu Kasy Zaliczkowej, Oddziału Polskiego Towarzystwa Tatrzańskiego. Przez wiele lat wspierał groszem i pracą sanockie sierocińce oraz rozbudowę bursy dla biednych uczniów. Uwielbiał muzykę i śpiew, a jego ulubionym obok cytry instrumentem była wiolonczela. Umiejętności swoje starał się doskonalić, jeżdżąc na konsultacje do krakowskiego muzyka Bolesława Kopystyńskiego. Zamiłowanie muzyczne zaszczepił również swoim dzieciom, z którymi stworzył kwartet fortepianowy.

*Zespół
muzyczny
„Gamba”
ok.
1921 r.,
drugi od
lewej siedzi
M. Kawski*

*Towarzystwo
Muzyczno-
Dramatyczne
„Gamba”,
wystawiało
dla
miejsco-
wej publi-
czności ta-
kie opere-
tki, jak:
„Baron
Kimmel”,
„Gri-Gri”
i inne*

Aktorzy
operetki
„Gri-Gri” –
21.05.1923 r.

W 1920 roku założył Towarzystwo Muzyczno-Dramatyczne „Gamba”, któremu przewodniczył przez wiele lat, krzewiąc kulturę muzyczną w Sanoku. Potrzebne instrumenty muzyczne kupował za własne pieniądze, a próby odbywały się często w jego mieszkaniu.

Podobnie jak jego dwaj poprzednicy przez wiele lat pełnił z wyboru godność radnego, asesora, wiceburmistrza, a w dniu 29 listopada 1919 r. wybrano go burmistrzem miasta Sanoka w czasie bardzo trudnym, bo szalejącej inflacji waluty austriackiej, katastrofalnego braku żywności. W mieście doszło do wystąpień. Ludność domagała się lepszego zaopatrzenia w żywność i opał, zahamowania rosnących cen.

Sytuacja była groźna, bo Starostwo Powiatowe Sanockie – biorąc pod uwagę ewentualność rozruchów – opracowało dla miasta plan ich tłumienia. W powiecie od 1 listopada 1918 roku trwała wojna polsko-ukraińska. Stąd też opanowanie tej trudnej sytuacji prawie w całości pochłonęło energię Rady Miejskiej, a przede wszystkim burmistrza.

recepta reklamująca specyfiki Apteki Mariana Kawskiego. Foto: M. Kawski

W okresie jego krótkiego urzędowania rozpoczęto i kontynuowano wiele prac z zakresu gospodarki komunalnej – odbudowę spalonych i zdewastowanych podczas działań wojennych domów mieszkalnych i użyteczności publicznej, budowę gazociągu z Krosna do Sanoka.

Ponadto uzupełniono składy osobowe komisji dla opracowania projektu doprowadzenia oświetlenia elektrycznego Sanoka i zbudowania wodociągów. W tym czasie sprzedano część gruntów z folwarku miejskiego zwanego „Leśniczówką” pod rozbudowę Sanockiej Fabryki Wagonów, wybudowano chłodnię miejską oraz dokończono budowę cegielni.

*mgr Stanisław Kawski
– „Skrzypek”*

Marian Kawski umierając pozostawił żonę i czworo dzieci: synów Stanisława i Adama, późniejszych farmaceutów oraz córkę Wandę - farmaceutkę (na zdj.) i Jadwigę. Apteka do wybuchu drugiej wojny światowej, jak i podczas jej trwania pozostawała w rękach rodziny tj. żony Czesławy. W prowadzeniu jej pomagał syn Stanisław (1913-1996) i synowa Zuzanna z domu

*mgr Wanda Kawaska-
Gilewicz ps „Aka”*

Węćławik, która posiadała pełne kwalifikacje do jej prowadzenia.

mgr Zuzanna Węćławik-Kawska, ps „Ziuk”

Stanisław Kawski urodził się w Sanoku w 1913 roku. Uczęszczał do Gimnazjum Męskiego im. Królowej Zofii, które ukończył złożeniem egzaminu maturalnego w roku szkolnym 1930/31. W dojrzałym życiu poszedł w ślady swego ojca Mariana Kawskiego. Po wojnie Stanisław Kawski pracował w aptece przy ul. Kościuszki do emerytury, choć w latach 40. odebrano mu ją bez żadnego odszkodowania (nazywało się to wtedy upaństwowieniem). Mimo tego udzielał się bardzo aktywnie w pracy na rzecz miasta. Przez kilka dziesięcioleci był radnym miejskim i powiatowym, przewodnicząc komisjom zdrowia, opieki społecznej i sanitarnym. Przez kilkanaście lat prezesował sanockiemu oddziałowi Polskiego Czerwonego Krzyża.

Kochał, jak jego ojciec, swoje rodzinne miasto, a szczególnie hołubił pamięć swego gimnazjum. Włożył wiele pracy w przygotowanie dwóch wielkich zjazdów koleżeńskich absolwentów Gimnazjum im. Królowej Zofii – w 1958 roku, w siedemdziesięciolecie pierwszej matury i w 1980 roku, w stulecie założenia szkoły.

Ostatnie lata życia oddał bez reszty związkowi kombatanckiemu byłych żołnierzy AK. Był jednym z założycieli a następnie prezesował sanockiemu oddziałowi Światowego Związku Żołnierzy Armii Krajowej. Organizował uroczystości rocznicowe, m.in. 50-lecia akcji „Burza” w Tokarni, starał się objąć opieką steranych życiem, schorowanych kolegów, zabiegał o przyznanie uprawnień kombatanckich byłym akowcom. Dbał też o upamiętnienie dziejów konspiracji pisząc artykuły m.in. do „Tygodnika Sanockiego”.

11 listopada, w Święto Niepodległości, grupka byłych żołnierzy AK krocząca w patriotycznym pochodzie będzie znowu szczuplejsza, na jej czele nie zobaczymy już drobnej sylwetki „Skrzypka” – Stanisława Kawskiego, człowieka prawego i uczciwego, zawsze służącego radą i pomocą.

W latach 1932-1934 apteką zarządzał Bolesław Masłowski (dypl.1906), później przez parę miesięcy 1934 r., Jan Feier. W latach 1934 – 1938, Jan Rudy (dypl.1925). Jego współpracownikiem był Emil Macieliński (dypl.1930), który samodzielnie kieruje apteką w latach 1938-1939.

Podczas okupacji hitlerowskiej Aptecę Obwodowej w Sanoku nadano nową nazwę Kreisapotheke – Apteka Powiatowa. Po wojnie apteką aż do upaństwowienia w 1951 r. zarządzała synowa, mgr Zuzanna Kawaska z domu Węclawik. Jej rodzina wysiedlona została przez Niemców w 1942 r. z miejscowości Skierbieszów, powiat Zamość i tu znalazła schronienie wraz z rodziną. W prowadzeniu apteki pomagał jej mąż, Stanisław Kawski.

W 1951 r. apteka została upaństwowiona, a w 1955 r. zamknięta. W 1963 r. zabytkowy dworek, w którym miała swoją siedzibę przez ponad 100 lat, został wyburzony, pomimo tego, że był zabytkiem.

Zgodnie z życzeniem spadkobierców Mariana Kawskiego w 1964 r. do Muzeum Farmacji w Krakowie przekazane zostały: godło apteczne – dwugłowy

czarny orzeł, podręczny sprzęt laboratoryjny, naczynia do przechowywania leków szklane i ceramiczne, liczne dokumenty i książki z zakresu aptekarstwa. Do Muzeum Historycznego w Sanoku w 1973 r. trafiło kilka tomów receptularzy, które stanowią cenne źródło dla badaczy tej tematyki.

Apteka Kawskich w okresie okupacji dostarczała leki dla żołnierzy ZWZ - AK Obwodu San w Sanoku, więźniom Więzienia Karno - Śledczego w Sanoku oraz ludności żydowskiej przebywającej w getcie sanockim.

„Pod Opatrnością”

Drugą aptekę założył w 1905 r., Piotr Wąsowicz, czyniąc o nią starania od 1887 r. Jednak Rada Miejska w Sanoku nie popierała tego wniosku, oceniając, że jedna apteka miastu wystarczy.

Właściciel Apteki „Pod Opatrnością” w Sanoku, ul. Jagiellońska – Piotr Wąsowicz z żoną i córką

Wejście do apteki Piotra Wąsowicza, a później Henryka i Juliusza Eisenbachów

W końcu wyraziła zgodę na otwarcie drugiej apteki „Pod Opatrnością” nad Potokiem Płowieckim przy ulicy Lwowskiej, późniejszej Jagiellońskiej pod numerem 41 w pobliżu Szpitala Powszechnego. Prowadził ją do połowy 1912 r. Następnie odkupił ją Henryk Eisenbach i kierował nią aż do śmierci tj. 17 czerwca 1930 r. Następnie odziedziczył ją syn Juliusz Eisenbach (dypl.1928) i prowadził do wybuchu drugiej wojny światowej. Niemcy po zajęciu Polski i utworzeniu Generalnego Gubernatorstwa przejęły wszystkie apteki żydowskie, w tym i aptekę Juliusza Eisenbacha. „Apotheken zur go ttleihen Versehung” dostała się pod zarząd komisarza Zofii Tymczy-

szynowej-Dołoszyckiej, urodzonej w 1897 r. (dypl.1922) zbiegłej przed władzami sowieckimi z zajętych wschodnich ziem Polski. Po 1944 r. apteką tą, mającą prawa osobowe, zarządzała Natalia Robakowska, wysiedlona przez Niemców z miejscowości Lubraniec, pow. Włocławek.

„Pod Gwiazdą”

Trzecią aptekę założył w Sanoku około 1908 r., Jan Górny. Mieściła się u zbiegu ulic Zamkowej i Placu św. Jana w zabytkowym Zajeździe z XVIII w. (obecnie ul. Zamkowa nr 2).

Według notatki podanej w czasopiśmie „Czas – Galicyjskiego Towarzystwa Aptekarskiego” 1914, nr 3, s.42, aptekę tę nabył w 1913 r. Artur Feuerstein. W latach 1922-1939 aptekę „Pod Gwiazdą” prowadził już mgr Jan Hipolit Hrabar, konwertyta, urodzony w 1891 r. (dypl.1917). Później przeniósł ją do budynku Rady Powiatowej w Sanoku (róg Rynku i ulicy Jana Grodka).

Podobnie jak jego trzech wielcy poprzednicy: Jan Zarewicz, Feliks Adam Giela i Marian Kawski należał do ofiarnych działaczy społeczno - kulturalnych Sanoka. Wszędzie był czynny i szczodry. W czasie okupacji aptecę zmieniono godło z polskiego „Pod Gwiazdą” na niemieckie „Ap. zum Stern”. W 1940 r., mgr Jan Hipolit Hrabar został aresztowany i osadzony w obozie KL - Auschwitz, a później przeniesiony do Bergen - Belsen, gdzie zmarł na kilka dni przed wyzwoleniem obozu przez wojska brytyjskie w 1945 r. Po wojnie żona próbowała wznowić działalność apteki, ale nie znalazła odpowiedniego farmaceuty – zarządcy, postanowiła ją zlikwidować. Kontynuacją niejako tej apteki do 1951 r. był zakład, jaki po wojnie prowadził przy ulicy K. Świerczewskiego (obecnie ponownie Jagiellońska), Józef Teodorowicz.

Apteka „Pod Gwiazdą” – mgr. Jana Hipolita Hrabara (róg Rynku i obecnej ulicy Jana Grodka). Dzisiaj siedziba Urzędu Miasta Sanoka

Drogeria Jana Hydzika

W Sanoku przy ulicy 3-go Maja nr 7, znajduje się dotychczas autentyczny rezerwat handlowej przeszłości miasta. Była to drogeria (skład apteczny) mgra Jana Hydzika. Drogerie na przełomie XIX i XX w. były skrzyżowaniem obecnych sklepów chemiczno - kosmetycznych z apteką, oferując przystawki „szwarc, mydło i powidło”.

Amfilada Drogerii mgra Jana Hydzika w Sanoku, ul. 3-Maja

Mgr Jan Hydzik, właściciel Drogerii w Sanoku, ul. 3-Maja

W latach dziewięćdziesiątych XIX w. po ukończeniu studiów we Lwowie mgr farmacji Jan Hydzik wrócił do rodzinnego miasta z myślą otrzymania zezwolenia na założenie własnej apteki. Niestety, w pięciotysięcznym Sanoku pracowała już prężna i dobrze działająca apteka. W tej sytuacji, by pozostać przy obranym i wyuczonym zawodzie farmaceuty, zdecydował się na prowadzenie własnej drogerii. W tym celu złożył odpowiednią prośbę do władz miasta Sanoka o wydanie stosownego zezwolenia. Reflektantów było dwóch: mgr Jan Hydzik i Josef Kehlhofer, ale koncesję otrzymał Jan Hydzik.

Z braku konkurencji interes znakomicie rozwijał się i przynosił duże dochody. Wynajęte pomieszczenia wkrótce okazały się za szczupłe. W 1910 r. właściciel postanowił powiększyć je. Kupił u sąsiada Zilbermana stary dom z placem i w miejscu tym postawił kamienicę, której parter, piwnice i strych przeznaczył na część sklepową i magazynu, a piętro na mieszkanie.

Jan Hydzik, jako farmaceuta wyrabiał różnego rodzaju maści, mikstury, cukierki ślazowe na kaszel, miętowe na robienie w „gębie wiatru” i grylazowe, wykonywał analizy chemiczne, sprzedawał bandaże, pijawki sprowadzane z Węgier, pudry, kremy, wody mineralne, mydła, perfumy firmy „Coty”, wódki i wina lecznicze. Półki ugięły się pod ciężarem towaru. Sprzedawano także japoński proszek Catol, który zabijał muchy, pluskwy, pchły i wszelkie robactwo.

W dzień targowy zjeżdżali do Sanoka ludzie z okolicznych wsi, a z gór Łemkowie i Bojkowie w barwnych oryginalnych strojach. Przybyście tacy do Jana Hydzika zwracali się per „Panie Doktorze”, często prosili o różne porady, także weterynaryjne. Drzwi drogerii wówczas nie zamykały się, sklep czynny był od 7 do 22. Z jego usług korzystała także inteligencja sanocka,

ściągała wielu ciekawych ludzi, np. Adam Didur przyjeżdżał tu aby zatankować samochód, bo stacji paliw przecież nie było. Kupował w drogerii benzynę w pięciolitrowych stojach.

W 1931 r. zmarł Jan Hydzyk, a interes przejęła jego żona Maria z domu Sławińska i córka Helena Czyżowa. Sklep nadal dobrze prosperował. Po 1944 r. z konieczności zmieniono profil, przegrał jednak bitwę o handel, a po dawnej drogerii zachowała się jedynie amfilada i wystrój wnętrza.

Apteka Kawskich

Była jedną z trzech funkcjonujących od września 1939 r. do końca okupacji. Dwie pozostałe „Pod Żółtą Gwiazdą” – mgr Jana Hipolita Hrabara pracowała do aresztowania właściciela, później Niemcy przekazali ją w użytkowanie Franciszkowi Gajewskiemu wysiedlonemu z poznańskiego. Natomiast apteka „Pod Opatrznością Boską”, należąca do braci Juliusza i Kazimierza Eisenbachów już we wrześniu 1939 r. przejęta została przez III Rzeszę, jako mienie żydowskie i przekazana pod zarząd komisarza Zofii Tymczyszynowej-Dołoszyckiej. Później przekazano ją magistrowi Emilowi Macielińskiemu Ukraińcowi, który do 1 września 1941 r. pracował w aptece Kawskich i utrzymywał ścisłe kontakty z gestapo.

W 1943 r. apteka Kawskich przemianowana została na Aptekę Powiatową, dotychczas funkcję tę pełniła apteka „Pod Żółtą Gwiazdą”. Przemianowanie to wiązało się z większym i lepszym zaopatrzeniem w leki, ale ludność polska miała niewielkie możliwości zakupu lekarstw, często nawet niepełnowartościowych, przydzielanych wyłącznie na recepty. Pełne zaopatrzenie mieli tylko Niemcy i Volksdeutsche. Aptekarzy obowiązywała ścisła ewidencja leków.

Mimo wielu nakazów i zakazów aptekarze polscy podjęli walkę i na tym szczególnym froncie. W aptece Kawskich w tym czasie pracowali: mgr Zuzanna Kawaska, mgr Stanisław Kawski, mgr Adam Kawski, mgr Helena Maziarska, Stefania Dziuban-Bielawska, Helena Rudzik, Irena Maziarska, a od 1942 r. Janina Świder, córka strażniczki więziennej Marii Świder.

Zaprzyśiężonymi członkami Związku Walki Zbrojnej – Armii Krajowej byli: mgr Stanisław Kawski – „Skrzypek”, Zuzanna Kawaska – „Ziuk”, Helena Rudzik – „Cholercia”, Irena Maziarska – „Kurka”.

Współpraca Apteki Kawskich z Więzieniem Karno - Śledczym w Sanoku zaczęła się z chwilą objęcia funkcji lekarza więziennego przez dra Jana Marię Suchomela (dypl. 1934), który w latach 1937 – 1938 był lekarzem 2 psp w Sanoku. Stąd 29 sierpnia 1939 r. został zmobilizowany do 202 pułku piechoty rezerwowej Cieszyńskiej Brygady Narodowej w Bielsku wchodzącej w skład 21 DPGórskiej gen. bryg. Józefa Kustronia.

Jan Maria Suchomel przybył do Sanoka pod koniec maja 1940 r. Znał w Sanoku wielu ludzi jeszcze sprzed wojny. 1 czerwca 1940 r. podjął pracę w Sanoku na stanowisku kierownika Ośrodka Zdrowia, pełniąc równocześnie funkcję lekarza więziennego. Upřednio zaprzysiężony został, jako oficer ZWZ – AK Obwodu „San”, gdzie pełnił funkcję Zastępcy Szefa Sanitarnego Obwodu, posiadał pseudonim „Janek”.

Z Więzienia Karno – Śledczego w Sanoku przekazywał wiadomości o wynikach przesłuchań więźniów na gestapo, dostarczał torturowanym lekarstwa, opatrunki i potrzebne wiadomości. Z pomocą dra Jana Marii Suchomela uwolniona została z sanockiego więzienia kurierka Komendy Głównej Armii Krajowej, Maria Serocka – „Mucha”. Więźniarce za poradą dra Suchomela wstrzyknięto terpentynę w okolice wyrostka robaczkowego, co wywołało silne bóle, a zwołane w tej sprawie konsylium lekarzy niemieckich, wyraziło zgodę na przeniesienie więźniarki do szpitala i wykonanie zabiegu chirurgicznego. W dwa dni później trzej żołnierze ZWZ - AK wykradli pacjentkę ze szpitala i po rekonwalescencji cała i zdrowa wróciła do Warszawy.

Apteka Kawskich udzielała pomocy także ludności żydowskiej, zwłaszcza po zamknięciu jej w getcie w Sanoku, a następnie w tzw. „Obozie Pracy Przymusowej” w Zasławiu, gdzie w porozumieniu z lekarzem dr E. Lernerem dostarczano cennych leków, zwłaszcza przeciw tyfusowi.

W Placówce Armii Krajowej nr 10 w Zagórzcu, lekarzem był Żyd, któremu wystawiono dokumenty aryjskie na nazwisko Kotwicz. Ukrywał się z żoną, leczyl żołnierzy AK i okolicznych mieszkańców.

Stanisław Pyrcak z Prusieka przechowywał w swojej stodole około 20 Żydów, między innymi lekarza, Izaaka Kremera i jego narzeczoną. Brak wiadomości czy zajmował się praktyką lekarską.

W okresie przygotowań do realizacji planu „Burza” podjęto działania zmierzające do zapewnienia opieki lekarskiej i sanitarnej żołnierzom Oddziału Partyzanckiego – 23 „Południe”. Największy wkład w gromadzeniu leków i środków opatrunkowych miała apteka Kawskich. Ponadto leki i środki opatrunkowe przekazywała apteka „Pod Żłotą Gwiazdą” – mgra Franciszka Gajewskiego, dalej apteka z Zarszyna, kierowana przez mgra Stanisława Pieńkowskiego – „Strzembosza” oraz apteki z Leska, Ustrzyk Dolnych i Zagórzca. Pokażną porcję medykamentów przekazali Antoni Węclawik – „Dziadek” i Józef Aleksiewicz – „Wilczur” z Uzdrowiska Iwonicz Zdrój.

Nosze sanitarne produkowała wówczas na rzecz Wehrmachtu Sanocka Fabryka Wagonów, część tej produkcji potajemnie dostarczano do magazynów konspiracyjnych dla celów zaopatrzeniowych.

W przygotowania do realizacji planu „Burza” zaangażowani byli lekarze, sanitariusze, pielęgniarki i aptekarze. Całością prac kierował Szef Sanitarny Obwodu Armii Krajowej w Sanoku, kpt. lekarz Kazimierz Kamiński – „Topór” i jego zastępca lekarz Marian Klauziński.

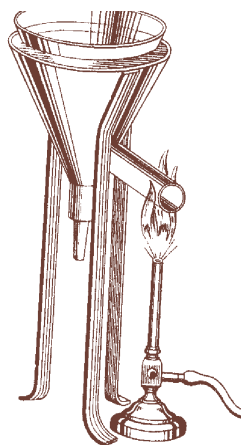
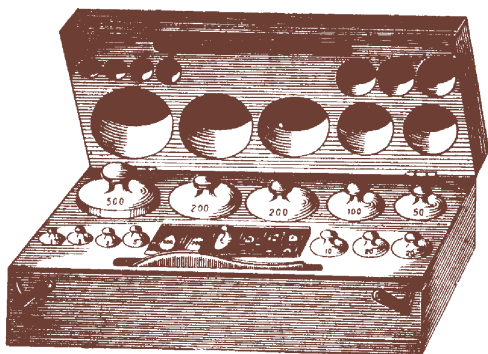
Na terenie nowo utworzonego Generalnego Gubernatorstwa, okupant niemiecki wprowadził niesamowity terror w celu zastraszenia i utrzymania ludności w strachu i posłuszeństwie. Rozpoczął również na niespotykaną skalę eksploatację gospodarczą podbitych terenów.

W pierwszej kolejności szkany te dotknęły ludność żydowską, którą pozbawiono wszelkiej własności: aptek, gabinetów lekarskich i dentystrycznych. Jej mienie przejęto na rzecz III Rzeszy. Represje te dotknęły także sanockich lekarzy, aptekarzy i dentystów.

*Aplikantka aptekarska,
Anna Osterjung,
zamordowana w obozie
zagłady w Bełżcu*

Edward Zajac (Sanok) – historyk, emerytowany dyrektor Muzeum Historycznego w Sanoku.

ROCZNIK LEKARSKI

RZECZYSPOLITEJ POLSKIEJ

NA 1936 ROK

DR. STANISŁAW KONOPKA

WARSZAWA

ARZYSTWA 1936

Szanek

SANOK

Lekarski powiatowy:

Dr. Dorota Antoni, Starostwa, ul. Świerkiewicza 3, tel. 4.

Szpital Powiatowy, ul. Konarskiego 3 a b c, tel. 39, mal. 1879, 188, 99. Dyr.: dr. Domański Stanisław, Ord.: dr. Niedzielski Kazimierz.

Diagnostyka Specjalna w Kraje, Obród Lecznicy w Sanoku, ul. Kościuski, tel. 48. Lek. obs.: dr. Ramek Salomon, Lekarz Zakładu Leczenia Fizycznego: dr. Jacowa Maria; Lekarz domowy, dr. Domański Stanisław, dr. Grinpasz Ignacy, dr. Hering Samuel, dr. Niedzielski Kazimierz.

Obród Zdrowia, ul. Konarskiego 1. Kier. dr. Dorota Antoni.

Powiatowe Kole Walce z Gradlic, ul. Świerkiewicza 5, Starostwa, mal. 1925, mal. 269. Prezes: dr. Skwarczyński Bolesław starosta pow. Włocławek; dr. Dorota Antoni, Sekr.: Dzwigga Tomasz.

Lekarze:

Appel Fryderyk (1897, 1927) dent., ul. Kolejowa.

Domański Stanisław (1888, 1912) chir. gln., ul. Mickiewicza, tel. 32 (lekarz domowy Ub. Sp.).

Dorota Antoni (1888, 1914) wewn., ul. 3 Maja 17 (lek. pow.).

Drygiewicz Leopold (1884, 1912) dent., ul. Jagiellońska.

Gilewicz Stanisław (1869, 1897) dent., ul. Sobieskiego.

Graber Henry (1893, 1923) wewn., ul. 3 Maja 19, tel. 75.

Grinpasz Ignacy (1886, 1923) wewn., ul. Kościuski 22, tel. 97 (lek. domowy Ub. Sp.).

Hering Samuel (1878, 1905) wewn., ul. Zagrody, tel. 10 (lek. domowy Ub. Sp.).

Jacowa z Lewonowów Maria (1885, 1913) wewn. gln., ul. Mickiewicza 1.

974

Szanek

Kender Makymiljan (1878, 1905) wewn., Rynek 4, tel. 1-00.

Klauber Adolf (1866, 1891) wewn., Rynek 24, tel. 73.

Kobieliński Włodzisław (1885, 1922) wewn., ul. Trybunańska.

Krawczyńska znan. Chrzestowówna Dorota Anna (1902, 1928), ul. Koltajna 2.

Krawc Karol Ludwik (1906, 1931) og. Szpital Powiatowy.

Marin Salomon Leon (1905, 1930) og., ul. Kilińskiego 20.

Matyszek Jan (1902, 1928) og., ul. Legjonów 10.

Mezner Szymon (1898, 1926) gln., pobod., ul. Mikołaja Reja 12, tel. 51.

Raffinowa Maria (1894, 1923) wewn., ul. Trybunańska 30.

Reich Szymon (1874, 1901), ul. Legjonów.

Wajnert Leon (1896, 1923) dent., ul. Jagiellońska 8, tel. 26.

Zdurowicz Bogusław (1867, 1897) wewn., ul. Kościuski 11a, tel. 1-14.

Zdurowicz Emil (1864, 1893) og., ul. Kościuski 11.

Upr. technicy dentyst.

Lehrman Lewi, ul. Kopernika 7.

Nourak Wilhelm, ul. Szopna 13.

Petela Stanisław, ul. Trybunańska 6.

Sombowicz - Szubertowa Maria, ul. Kopernika 4.

Farmaceuci dypl.:

Kulczycka Maria (1896, 1922) prac. w apt. „Nowej”, ul. Targowica.

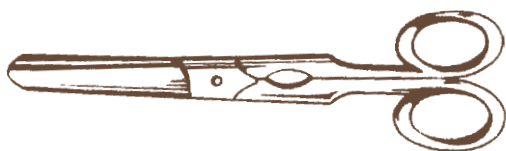
Kulczycki - Kuczia Dymitr (1877, 1901) wł. apt. „Nowej”, ul. Targowica.

Lasfer - Goldbergowa Helena (1902, 1927) prac. w apt. „Cyrcularnej”, ul. Szybia z Molotywa.

Lepiankiewicz Stanisław dr. (1902, 1927) znan. apt. „Pod Gwiazdą”, ul. Jagiellońska.

975

— 281 —

Racibórz, ul. Granwalska 2 (os) — Lipczyński Ferdynand, tel. 228.

Sambor, ul. Spytka z Melityna (real) — Goldberg Klemens i Włoszewska E., zasz. Goldberg K. (Cyrbularna).

Sambor, ul. Jagiellońska (os) — s-ów Lepiankiewicz Jan, zasz. Lepiankiewicz Stanisław.

Sambor, Rynek 30 (os) — Linkart Abraham.

Sambor, ul. Targowica 13 (os) — s-ów Rascha-Kalozycykiego Dymitra, zasz. Kalozycycka Maria.

Sambor, ul. Kopernika 11 (os) — Sellinger Jakub.

Sanok, ul. Jagiellońska 41 (os) — s-ów Eisenbacha Henryka, zasz. Eisenbach Juliusz. (Pod Opatrnością Bożą).

Sanok, Rynek 1 (os) — Hezbar Jan, tel. 53. (Pod Gwiazdą).

Sanok, ul. Kościuszki 18 (real) — s-ów Kwasnego Mariana, zasz. Rudy Jan.

Sędziszów Wieszak (os) — Maurer Marcin.

Siedliska (os) — s-ów Jakińskiego Bronisława, zasz. Kelińska Fanny.

Sieniawa (real) — dr Mathowski Aureli, zasz. Mathowska Maria.

Sokal, ul. Kościuszki 81 (os) — s-ów Lebedewicza Ludwika, zasz. Maciejowicz Włodzimierz. (Nowa).

Sokal (real) — s-ów Wysockiego E., zasz. Nessel Józef.

Sokolów (os) — s-ów Duszka Stanisława, zasz. Zarębska Stefania.

Stary Sambor (real) — s-ów Grotowskiego Józefa, zasz. Finkelstein Henryk.

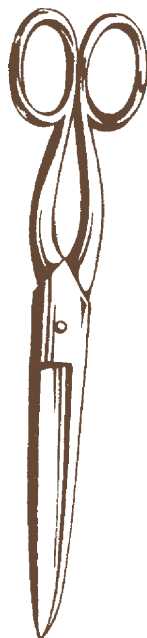
Strzeliska Nowe (os) — Katerger Jakub.

Strzyżów (os) — s-ów Stöckera Eugeniusza, zasz. Fatajma Grzegorz.

Szczeczek (os) — Gelbard Jakub.

Sukło Zdrój (Biła apteki w Jawoszczy) — s-ów Lachowicza Stanisława, zasz. Rath Józef.

Tarnobrzeg (os) — s-ów Sławomirskiego Otomara, zasz. Glatzer Jakub.

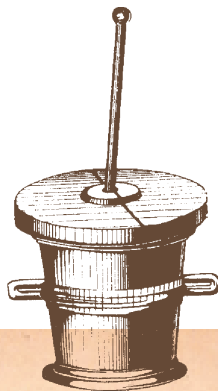

APOTHEKER-VERZEICHNIS

des
GENERAL-GOUVERNEMENTS

SPIS APTEKARZY

GENERALNEGO GUBERNATORSTWA

Vorwort

Dem Apothekern des Generalgouvernements übergebe ich hiermit das Verzeichnis der Apothekenbetriebe und der bei der Apothekerkammer registrierten Apotheker.

Ich weise, dass ich hiermit dem Wunsche der Apotheker sowie der pharmazeutischen Industrie und Großhandlung Rechnung trage.

Die Druckschrift enthält ausserdem:

1. die Organisation der Apothekerkammer,
2. das Verzeichnis der Kreisärzte,
3. sämtliche Anordnungen, die von der Apothekerkammer bisher erlassen wurden,
4. das Verzeichnis der pharmazeutischen Großhandlungen.

Möge diese Druckschrift zur Orientierung der interessierten Kreise beitragen.

Krakau, den 28. August 1942

Der Leiter der Apothekerkammer:

Dr. Weber
Pharmazeut

Przedmowa

Aptekarzom Generalnego Gubernatorstwa oddaję niniejszem do użytku spis aptek, oraz spis członków, zarejestrowanych w Izbie Aptekarskiej.

Wiem, że czynię to z szczerą troską o stan aptekarski jak i przemysłu farmaceutycznego i hurtowni.

Druk niniejszy obejmuje poza tym:

1. organizację Izby,
2. spis lekarzy powiatowych,
3. zarządzenia, które zostały dotąd przez Izbę Aptekarską wydane,
4. spis hurtowni farmaceutycznych.

Chciałbym, aby druk niniejszy posłużył do orientacji kół zainteresowanych.

Krakau, dnia 20 sierpnia 1942

Przew. Izby Aptekarskiej

Dr. Weber
szefa Izby

Kreis SANOK

180. **Buligród**, Apotheke, Osidacz M.
181. **Brzozów**, Ap. zur göttlichen Vorsehung, Dr. Zacharski J.
182. **Bukowsko**, Ap. d. T. Gerzabka, Turkowa J. i Gerzabkowa A.
183. **Dynów**, Ap. Zur Vorsehung, Baniński Fr.
184. **Jasienica Rosielna**, Ap. Zum weisen Adler, Treuh. Andersz.
185. **Rymanów**, Ap. des Mgr. Haładewicz, W. Haładewicz-Pokornowa.
186. **Sanok**, Ap. zur göttlichen Vorsehung, Treuh. Tymtschyszyn.
187. **Sanok**, Ap. Zum Stern, Hrabar J.
188. **Sanok**, Kreisapotheke, Kawaska Cz.
189. **Zagórz**, Ap. Mgr. Jan Górny, Mgr. Jan Górny.
190. **Zarszyn**, Apotheke, Treuh. Bieñkowski.

INFORMATOR

RZESZOWSKIEGO ZARZĄDU APTEK

RZESZÓW
1 9 7 2

- 3 -

WYKAZ APTEK i P.A. I-go typu

woj. rzeszowskiego

Nr apteki	Miejscowość	Ulica i powiat	Nr telefon	
1	2	3	4	
1	Rzeszów	ul. 3-go Maja 16	347-49	
2	Rzeszów	ul. Grunwaldzka 3	355-95	
3	Rzeszów	ul. Gosłara 1	343-69	
4	Rzeszów			
5	Nowa Dęba			
6	Rzeszów			
7	Błażowa	49 Markowa	Nr d. 937 pow. Łańcut	14
8	Głogów	50 Leśnajska	ul. Mickiewicza 34	60
9	Strzyżów	51 Krzeszów	Rynek 29	11
10	Tyczyn	52 Żokynia	ul. Rakuszawska 51	3
11	Brzozów	53 Mielec	ul. Swierczewskiego 1	26-40
12	Dynów	54 Mielec	ul. Kościuszki 5	26-77
13	Jasienica I	55 Radomyśl W.	ul. Waryńskiego 9	21
14	Dębica	56 Nisko	ul. Wolności 20	86
15	Dębica	57 Kamień	Nr d. 330 pow. Nisko	16
16	Pilzno	58 Rudnik	ul. 1-go Maja 8	12
17	Ropczyce	59 Ulanów	ul. Kościuszki 3	20
18	Sędziszów	60 Przemysł	ul. Jagiellońska 6	25-06
19	Gorlice	61 Przemysł	ul. 1-go Maja 20	23-36
20	Gorlice	62 Przemysł	ul. 3-go Maja 1	42-03
21	Biecz	63 Przemysł	ul. Tysiąclecia 5	24-83
22	Bobowa	64 Przemysł	ul. Grunwaldzka 30	24-10
		65 Dubiecko	ul. Przemyska 7	15
		66 Bircza	Nr d. 118 p. Przemysł	18
		67 Przeworsk	Rynek 137/6	102
		68 Przeworsk	Rynek 20	17
		69 Kańczuga	ul. Swierczewskiego 20	18
		70 Sanok	ul. Swierczewskiego 2	932
		71 Baligród	ul. Swierczewskiego 182	30
		72 Sanok	ul. Swierczewskiego 47	900
		73 Rymanów	ul. Sanocka 5	11

APTEKI SANOKA W 2013 r.

1. APTEKA PRYWATNA OMEGA

ul. Sadowa 11a, 38-500 Sanok

2. Apteka Prywatna

ul. Kochanowskiego 27, 38-500 Sanok

3. APTEKA PRYWATNA POD ORŁEM

ul. 3 Maja 17, 38-500 Sanok

4. APTEKA PRYWATNA PANORAMA

ul. Krakowska 2, 38-500 Sanok

5. APTEKA PRYWATNA "Apteka Pogodna"

ul. Pogodna 1, 38-500 Sanok

6. APTEKA PRYWATNA "Apteka Vega"

ul. Kochanowskiego 25, 38-500 Sanok

7. APTEKA NR 37-044

ul. Traugutta 9, 38-500 Sanok

8. APTEKA PRYWATNA "OMEGA"

ul. Lipińskiego 16, 38-500 Sanok

9. APTEKA PRYWATNA

ul. Jagiellońska 68, 38-500 Sanok

10. APTEKA PRYWATNA "Apteka Polifarm"

ul. Królowej Bony 10, 38-500 Sanok

11. APTEKA PRYWATNA

ul. Grzegorza 3, 38-500 Sanok

12. APTEKA NR 37-011

ul. Daszyńskiego 3, 38-500 Sanok

13. Apteka Prywatna "Omega"

ul. Rzemieślnicza 9, 38-500 Sanok

14. APTEKA PRYWATNA

ul. Lipińskiego 56, 38-500 Sanok

15. APTEKA NR 37-055

ul. Błonie 1, 38-500 Sanok

16. Apteka Prywatna

ul. Beksińskiego 4, 38-500 Sanok

17. APTEKA PRYWATNA

ul. Kościuszki 22, 38-500 Sanok

18. APTEKA PRYWATNA "Apteka Pod Kasztanem"

ul. Przemyska 24 A, 38-500 Sanok

19. Apteka Pod Różą

ul. Traugutta 78/1, 38-500 Sanok

20. APTEKA PRYWATNA VEGA

ul. Jana Pawła II 31A, 38-500 Sanok

21. APTEKA NR 37-013

ul. Piłsudskiego 10, 38-500 Sanok

22. Apteka Prywatna Valeo

ul. Lipińskiego 10A, 38-500 Sanok

23. APTEKA PRYWATNA "Apteka Malwa"

ul. Kościuszki 27, 38-500 Sanok

Muzealne Inicjatywy Podkarpackiego Samorządu Aptekarskiego

Odrodzony, na mocy ustawy z dnia 19 kwietnia 1991 r. o izbach aptekarskich, samorząd aptekarski, od początku swojego działania opierał się na tradycji polskiej samorządności aptekarskiej według zasady, którą przypomniałem na jednym z okręgowych zjazdów:

• ***„Nie zapominamy o korzeniach naszego zawodu – Nasz samorząd bez korzeni nie rozkwitnie”***

Od początku naszego działania uważaliśmy, że samorząd aptekarski winien utrzymywać wszystkie ślady pozostawione przez nasz zawód w służbie społeczeństwa, podnoszące rangę zawodu aptekarza.

Tak się złożyło, że wśród naszych członków jest grupa osób, dla których odkrywanie aptekarskiej przeszłości stało się pasją:

mgr farm. Lidia Czyż – wybitny znawca historii farmacji na Podkarpaciu, autor wielu na ten temat opracowań i wydawnictw;

dr dr n. farm. Lucyna Samborska (Dębica), Zbigniew Biliński (Jarosław), Maciej Bilek (Kraków);

mgr mgr farm. Teresa Kazalska-Kielar (Krosno), Elżbieta Gierlach (Krosno), Bogdan Ziobro (Rzeszów), Krystyna Plewako (Rzeszów);

mgr Elżbieta Zwolińska (Rzeszów)

dzięki opracowaniom których, mogliśmy jako Podkarpacka Okręgowa Izba Aptekarska, wydać serię biuletynów historycznych Thesaurus Apothecarii. Cieszę się, że miałem w tym swój udział.

To nasze zainteresowanie historyczne obejmuje również muzealnictwo aptekarskie ponieważ uważamy, że należy otaczać szczególną opieką dziedzictwo kulturowe aptekarzy i materialne zabytki aptekarstwa.

Wybrana 28 października 1991 r., na I Okręgowym Zjeździe Aptekarzy, PORA podejmowała różne formy działania w tym zakresie.

Na terenie działania ówczesnej Podkarpackiej Okręgowej Izby Aptekarskiej obejmującej trzy województwa: rzeszowskie, przemyskie i krośnieńskie, funkcjonowało jedno muzeum, w którym znajdowały się aptekarskie zabytki. Było to Muzeum Regionalne w Bieczu.

Muzeum Ziemi Bieckiej

Muzeum Ziemi Bieckiej to jedno z najstarszych muzeów na terenie Polski południowo-wschodniej. Muzeum w „Domu z basztą”, zlokalizowane jest w zabytkowej kamienicy z 1523 r. W budynku tym mieściła się pierwsza na Podkarpaciu apteka, założona w 1555 r. przez aptekarza Marcina Bariana z Rokitnicy.

Ekspozycja poświęcona jest historii aptekarstwa i aptek ze szczególnym uwzględnieniem Biecza. Pokazane są dawne piwnice aptekarskie z wyposażeniem, laboratorium, wnętrze apteki z XIX w. oraz surowce do sporządzania leków, naczynia i sprzęty używane w aptekarstwie XVI – XX w. Ekspozycje uzupełniają portrety bieckich aptekarzy, dyplomy, starodruki o treści medycznej, księgozbiór aptekarskiej rodziny Fusków z Biecza.

Podkarpacka Okręgowa Rada Aptekarska postanowiła, w porozumieniu z dyrekcją muzeum, objąć patronat nad aptekarskimi zbiorami.

Prezydium PORA, na posiedzeniu w dniu **8 marca 1994 r.** postanowiło, że kolejne posiedzenie Rady odbędzie się w Bieczu i będzie połączone z zapoznaniem się ze zbiorami muzealnictwa aptekarskiego w Bieckim Muzeum Regionalnym.

12 kwietnia 1994 r. odbyło się w Muzeum Regionalnym w Bieczu posiedzenie Podkarpackiej Okręgowej Izby Aptekarskiej.

Historię zabytków aptekarstwa w Bieczu omówiła Dyrektor Muzeum, mgr Marta Bartuś. Po prelekcji nastąpiło zwiedzanie Muzeum. W spotkaniu uczestniczyli Wojewódzcy Inspektorzy Farmaceutyczni z Krosna i Przemyśla, dyrektor Przedsiębiorstwa Zaopatrzenia Farmaceutycznego Cefarm Rzeszów, mgr farm. Teresa Borówka oraz dyrektor Muzeum Farmacji Collegium Medicum UJ w Krakowie, dr Leszek Ekiert, który przedstawił wykład na temat „Polskie muzealnictwo aptekarskie”. W Polsce jest kilka ośrodków posiadających zbiory porcelany, starodruków, farmakopei, opakowań. Zdaniem dr L. Ekierta powinna powstać Rada Patronacka d/s Farmacji koordynująca działalność tych ośrodków.

Uzgodniono również, że Podkarpacka Okręgowa Izba Aptekarska w Rzeszowie przejmie patronat nad Muzeum. Na wniosek PORA, IV Okręgowy Zjazd Delegatów POIA w dniu 21 czerwca 1994 r., podjął uchwałę „w sprawie powołania Rady Patronackiej przy Podkarpackiej Okręgowej Izbie Aptekarskiej w Rzeszowie do spraw zbiorów zabytków aptekarskich w Muzeum Regionalnym w Bieczu”.

Wiąże się to z kultywowaniem tradycji i ciągłości zawodu aptekarza.

UCHWAŁA Nr 7
IV Okręgowego Zjazdu Delegatów
Podkarpackiej Okręgowej Izby Aptekarskiej w Rzeszowie
z dnia 21 czerwca 1994 r.

w sprawie powołania Rady Patronackiej przy
Podkarpackiej Okręgowej Izbie Aptekarskiej
do spraw zbiorów zabytków aptekarskich w Muzeum Regionalnym w Bieczu

§ 1.

Zjazd postanawia powołać Radę Patronacką do spraw zbiorów zabytków aptekarskich w Muzeum Regionalnym w Bieczu, w skład której zaprasza pełnomocników: Prezesa Podkarpackiej Okręgowej Izby Aptekarskiej w Rzeszowie, Przewodniczącego Zarządu Oddziału Rzeszowskiego PTFarm., Dyrektora PZF „Cefarm” w Rzeszowie, Burmistrza Miasta Biecza, Dyrektora Muzeum Farmacji Collegium Medicum UJ w Krakowie, Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Krośnie, Dyrektora Muzeum Regionalnego w Bieczu.

§ 2.

Zadaniem Rady Patronackiej będzie opieka nad zbiorami aptekarskimi, fachowa konsultacja w zakresie opisu i ekspozycji zabytków, pomoc w dokumentacji,

przeciwdziałanie rozproszeniu a także popularyzacja Działu Aptekarskiego Muzeum Regionalnego w Bieczu w celu powiększania i uzupełniania zbiorów.

Sekretarze Zjazdu
mgr Urszula Mrozek
mgr Lidia Czyż

Przewodniczący Zjazdu
mgr Andrzej Grech

Niestety nie udało się zrealizować ambitnych planów Rady Patronackiej, ponieważ na skutek korekty granic województw w czasie reformy administracyjnej państwa, z dniem 1 stycznia 1999 r., Biecz znalazł się poza terenem naszego działania, przekazany do województwa małopolskiego.

Kiedy muzeum w Bieczu, siłą administracyjnych decyzji wypadło z terenu działania POIA, nasz główny historyk, mgr Lidia Czyż, doprowadziła do przygotowania aptekarskiej ekspozycji w **Muzeum Okręgowym w Rzeszowie**.

Muzeum Okręgowe w Rzeszowie

Według Wikipedii, **Muzeum Okręgowe w Rzeszowie**, powstało w 1935 r., gromadzi ponad 240 000 eksponatów.

Gmach główny muzeum to dawny budynek klasztorny konwentu Pijarów (1655-1784) wzniesiony w latach 1644-1649 przez Jana Cangerę. Rozbudowany i przebudowany w latach 1695-1708, według projektu Tylmana z Gameren. Fasada późnobarokowa. Po kasacji zakonu budynek przeznaczono na cele świeckie. Od 1954 r. siedziba muzeum. Mieszczą się działy: Archeologii, Sztuki, Historii oraz Biblioteka, Administracja i Pracownia Konserwacji Dzieł Sztuki. Do najcenniejszych zbiorów muzeum należy tzw. „Galeria rodziny Dąbskich”, zbiory malarstwa, które zostały podarowane miastu.

Od 1954 r. siedziba muzeum. Mieszczą się działy: Archeologii, Sztuki, Historii oraz Biblioteka, Administracja i Pracownia Konserwacji Dzieł Sztuki. Do najcenniejszych zbiorów muzeum należy tzw. „Galeria rodziny Dąbskich”, zbiory malarstwa, które zostały podarowane miastu.

I właśnie w tym muzeum, w jednej z sal dawnego konwentu Pijarów – zwanej małym refektarzem, w której na stropie znajduje się jedna z najstarszych polichromii ściennych, przedstawiających sceny leczenia, z inicjatywy

naszej koleżanki, **mgr Lidii Czyż** – wokół najcenniejszych zabytków, nie tylko aptekarskich – „Zielnika” Szymona Syreńskiego (Syreniusza) z roku 1613 i „Herbarza Polskiego” Marcina z Urzędowa z roku 1595, powstała wystawa naczyń i utensylii aptecznych, autentycznych przedmiotów z aptek podkarpackich.

Polichromia z końca XVII w.

Zielnik z 1595 r.

Wystawie towarzyszy publikacja pod tytułem „Apteczne Reminiscencje” trojga Autorów: Lidii Czyż, Damiana Drąga i Teresy Dрупki. Wystawa „Apteczne Reminiscencje”, ze współudziałem Podkarpackiej Okręgowej Izby Aptekarskiej, otwarta została 21 kwietnia 2010 r.

*Członkowie Prezydium PORA w Muzeum Okręgowym w Rzeszowie
na wystawie aptecznych eksponatów*

Ogromny wkład organizacyjny wnieśli pracownicy Muzeum Farmacji Collegium Medicum Uniwersytetu Jagiellońskiego, którzy nie tylko udostępniili eksponaty, ale również zgodzili się na potrzeby wystawy udostępnić meble apteczne z jednej z najstarszych krakowskich aptek „Pod Żółtą Głową”. Pomimo, że same meble pochodzą z ostatniego okresu i nie należą do najstarszych przykładów meblarstwa aptecznego, dzięki pracowni konserwacji Muzeum Okręgowego w Rzeszowie doskonale wpisują się w charakter aptecznych reminiscencji właśnie.

Podkarpaccy aptekarze liczą, że będzie to ekspozycja trwała.

Park Etnograficzny w Sanoku należy do najpiękniejszych muzeów na wolnym powietrzu w Europie (malownicze położenie na prawym brzegu Sanu u podnóża Gór Sanocko-Turczańskich dość wiernie odzwierciedla fizjografię Podkarpacia). Na obszarze 38 ha prezentowana jest kultura polsko-ukraińskiego pogranicza we wschodniej części polskich Karpat (Bieszczady, Beskid Niski) wraz z Podkarpaciem. Poszczególne grupy etnograficzne (Bojkowie, Łemkowie, Pogórzanie i Dolinianie) posiadają oddzielne sektory ekspozycyjne znakomicie dostosowane do fizjografii terenu.

Odtwarzając typowe układy zabudowy wsi i zagospodarowania zagród na terenie Muzeum zgromadzono **ponad 100 obiektów** budownictwa drewnianego z okresu od XVII do XX wieku, gdzie obok budynków mieszkalnych, mieszkalno-gospodarczych i gospodarczych, w Parku znajdują się również obiekty sakralne (XVII-wieczny kościół, dwie XVIII-wieczne cerkwie bojkowskie, jedna okazała cerkiew łemkowska z samego początku XIX w. i kilka malowniczych kapliczek), budynki użyteczności publicznej (szkoła wiejska, zajazd) oraz obiekty przemysłowe (młyn wodny, wiatraki, kuźnie).

Kiedy w listopadzie 2009 rozpoczęto na terenie MBL budowę miasteczka galicyjskiego, w którym miała znajdować się apteka, jako ówczesny prezes PORA, podjąłem rozmowy z Burmistrzem Miasta Sanoka oraz Dyrektorem Muzeum Budownictwa Ludowego z propozycją współpracy POIA w tworzeniu aptekarskiej ekspozycji.

Również przy okazji odbywającego się w dniach **24-27 czerwca 2010 r.**, w Sanoku w siedzibie Urzędu Miasta XIX Sympozjum Historii Farmacji, organizowanego przez Zespół Sekcji Historii Farmacji Polskiego Towarzystwa Farmaceutycznego, razem z **mgr Lidią Czyż** w rozmowie z burmistrzem Wojciechem Blecharczykiem, wróciliśmy do tego tematu.

25 lutego 2010 r., wraz z mgr Lidią Czyż, złożyliśmy na ręce do **Dyrektora MBL mgr Jerzego Ginalskiego** pismo, w którym w imieniu członków Podkarpackiej Okręgowej Izby Aptekarskiej wyraziliśmy radość, że w projektowanym przez Muzeum Budownictwa Ludowego kompleksie „Galicyjski Rynek”, uwzględniona została również apteka.

Poinformowaliśmy również, że w zakresie działania samorządu aptekarskiego znajduje się dbałość o dziedzictwo kulturowe aptekarzy oraz zachowanie materialnych zabytków aptekarstwa. W piśmie tym pisaliśmy też, że: *„koncepcja odtworzenia jednej z wielu aptek, jakie na terenie Galicji powstawały przede wszystkim w drugiej połowie XIX wieku, cieszy nas podwójnie, bo w chwili*

obecnej brak jest na terenie Podkarpacia placówki uwidaczniającej wysokie umiejętności zawodowe aptekarza, jego uczestnictwo w życiu kulturalnym środowiska i przede wszystkim pokazanie społeczeństwu zabytków materialnych tego zawodu zaufania publicznego.

Jeśli bylibyśmy w jakiś sposób pomocni – jako samorząd – przy projektowanej ekspozycji MBL, szczególnie w zakresie konsultacji merytorycznej oraz rozpropagowaniu tej idei, jesteście do Państwa dyspozycji. Prosimy więc o sugestie w tym względzie. Mam nadzieję, że nawiązana współpraca zaowocuje finalnym obrazem „Galicyskiego Rynku”.

Galicyski Rynek – sektor miejski w Muzeum Budownictwa Ludowego w Sanku, został oficjalnie otwarty **16 września 2011 r.**, przez ministra Bogdana Zdrojewskiego[1].

Muzeum Budownictwa Ludowego zaprasza specyficznym tekstem, oddającym klimat tamtych lat, na **Galicyski Rynek**:

„gdzie zapach taniej wody kolońskiej u miejscowego fryzjera miesza się z zapachem wozowni. Blask szabasowych świec pada na pulsującą karczmę, a stukot odjeżdżającego w mrok półkoszka przypomina, że dzisiaj był targ” (<http://skansen.mblsanok.pl>).

Wokół rozległego rynku ze studnią pośrodku, zlokalizowano różne ówczesne sklepy i usługi, w których równocześnie mieściły się mieszkania właścicieli

małomiasteczkowego rynku. W domach z podcieniami mieszczą się: sklep kolonialny, piekarnia, poczta, fotograf, szewc i apteka.

Po udostępnieniu **Galiczyjskiego Rynku** dla zwiedzających, nadal prowadziliśmy rozmowy zarówno z dyrektorem Jerzym Ginals kim, jak i z kustoszem tego muzeum, mgr **Danutą Blin-Olbert**, rozmowy doprowadziły do uzgodnień, mających na celu podpisanie stosownego porozumienia pomiędzy MBL a POIA.

Bogate zbiory apteki w Miasteczku Galicyjskim można uzupełnić – wzbogacić je o eksponaty, których tu brakuje.

To jest jeden z głównych celów zawiązania współpracy pomiędzy POIA w Rzeszowie a MBL w Sanoku. A wszystko to po to, by na terenie województwa podkarpackiego stworzyć kompletną placówkę muzealną poświęconą historii aptekarstwa.

**Posiedzenie Podkarpackiej Okręgowej Rady Aptekarskiej
w dniu 10 sierpnia 2012 r. na terenie Miasteczka Galicyjskiego
w Muzeum Budownictwa Ludowego w Sanoku**

*Podkarpacka Okręgowa Rada Aptekarska
ma zaszczyt zaprosić
na uroczyste posiedzenie
Podkarpackiej Okręgowej Rady Aptekarskiej
w dniu 10 sierpnia 2012 r. o godz. 11.00
na terenie Miasteczka Galicyjskiego
w Muzeum Budownictwa Ludowego w Sanoku
(ul. Rybickiego 3),
z okazji objęcia przez PORA patronatu
nad gromadzeniem i ekspozycją zbiorów
zabytków aptekarstwa Podkarpacia,
celem wzbogacenia wystawy
znajdującej się w aptece Galicyjskiego Rynku
w Muzeum Budownictwa Ludowego w Sanoku.*

*Przez
Podkarpackiej Okręgowej Rady Aptekarskiej
dr n. farm. Lucyna Samborska*

Zgodnie ze wcześniejszymi uzgodnieniami pomiędzy Prezesem Podkarpackiej Okręgowej Rady Aptekarskiej i Dyrektorem Muzeum Budownictwa Ludowego w Sanoku, w dniu w dniu **10 sierpnia 2012 r.**, na terenie Miasteczka Galicyjskiego w Muzeum Budownictwa Ludowego odbyło się uroczyste posiedzenie Podkarpackiej Okręgowej Rady Aptekarskiej w celu podpisania porozumienia między PORA a MBL w sprawie objęcia patronatu nad gromadzeniem i ekspozycją zbiorów zabytków aptekarstwa Podkarpacia, które znajdują się w Aptece, usytuowanej w Rynku Miasteczka Galicyjskiego na terenie skansenu sanockiego.

W posiedzeniu uczestniczyli:

ze strony Muzeum Budownictwa Ludowego w Sanoku

↳ dyrektor mgr Jerzy Ginalski i mgr Danuta Blin-Olbert z Działu Kultury Ludowej, oraz goście:

↳ Wojewódzki Podkarpacki Inspektor Farmaceutyczny mgr farm. Monika Urbaniak oraz Inspektor Delegatury w Krośnie mgr farm. Halina Sikorska;

↳ Zastępca Burmistrza Wolnego Królewskiego Miasta Sanoka, Ziemowit Borowczak;

↳ asystentka pani Poseł do Parlamentu Europejskiego, Elżbiety Łukacijewskiej, Katarzyna Rysz-Jęczkowska.

Prezydium na posiedzeniu PORA

Sala obrad

Gospodarze zaprezentowali zebrany film, dokumentujący powstawanie i otwarcie Galicyjskiego Rynku – zabudowany autentycznymi, zabytkowymi budynkami, przeniesionymi w całości z miejscowości Podkarpacia, z jego obszaru Pogórza Karpackiego, Beskidu Niskiego czy Bieszczadów.

*Podpisanie umowy o budowie
min. B.Zdrojewski i dyr. J.Ginalski*

Budynki w trakcie budowy

Mgr farm. Lidia Czyż, zastępca Prezesa PORA omówiła najważniejsze muzea farmaceutyczne w Polsce oraz wartość utrwalenia miejsca w województwie podkarpackim, związane z pracą aptekarzy, którzy do dzisiaj wspomniani są przez „wdzięcznych pacjentów”.

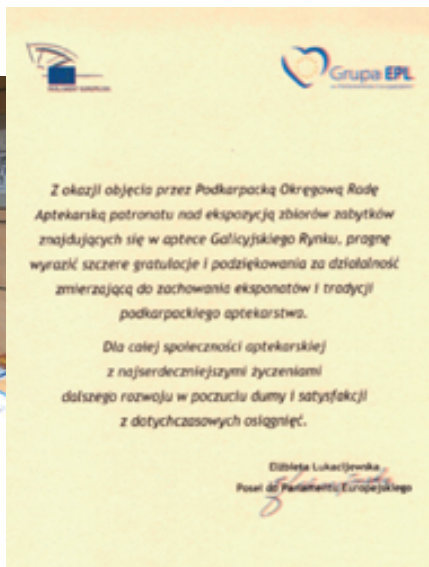
Mgr Elżbieta Zwolińska, Dyrektor Biura przedstawiła podstawowe akty prawne obowiązujące dawniej aptekarzy podczas pracy zawodowej.

Asystentka pani Poseł do Parlamentu Europejskiego, Elżbiety Łukacjewskiej, Katarzyna Rysz-Jęczkowska, odczytała list gratulacyjny Pani Poseł skierowany do zebranych, w którym wyraża gratulacje i podziękowanie

za działalność zmierzającą do zachowania eksponatów i tradycji podkarpackiego aptekarstwa.

Katarzyna Rysz-Jęzczowska

Mgr Danuta Blin-Olbert, kustosz muzeum, opowiedziała jak urządziła aptekę w Galicyjskim Rynku.

Stwierdzeniem że „strasznie się właściwie Państwa bałam, bo nie znam się na aptekarstwie” – wywołała salwę śmiechu zebranych – „jeśli jest coś nie tak jak trzeba, to proszę wybaczyć. Mam nadzieję, że w ramach współpracy poprawimy co należy”.

W uroczysty sposób został podpisany akt porozumienia pomiędzy Muzeum Budownictwa Ludowego w Sanoku, reprezentowanym przez **Dyrektora mgr Jerzego Ginalskiego**, a Podkarpacką Okręgową Radą Aptekarską w Rzeszowie reprezentowaną przez **Prezesa PORA dr n. farm. Lucynę Samborską**, w sprawie objęcia patronatu nad gromadzeniem i ekspozycją zbiorów zabytków aptekarstwa Podkarpacia, celem wzbogacenia wystawy znajdującej się w aptecę Galicyjskiego Rynku w Muzeum Budownictwa Ludowego w Sanoku.

Dyrektor J. Ginalski podziękował za zainteresowanie samorządu aptekarskiego placówką muzealną, jaką w Rynku Galicyjskim jest apteka. Wyraził przy tym nadzieję, że nawiązana współpraca nie ograniczy się tylko do wymiaru formalnego oraz że liczy na ściślejszą współpracę w popularyzacji i wzbogacaniu zbiorów Rynku Galicyjskiego, w tym apteki.

POROZUMIENIE – APEL – UCHWAŁA

POROZUMIENIE

zawarte w Sanoku w dniu 10 sierpnia 2012r

pomiędzy

Muzeum Budownictwa Ludowego w Sanoku, ul. Traugutta 3 38-500 Sanok reprezentowanym przez Dyrektora mgr Jerzego Ginalskiego, zwany dalej MBL

a

Podkarpacką Okręgową Izbą Aptekarską w Rzeszowie ul. Jagiellońska 23/5 35-025 Rzeszów – reprezentowaną przez Prezesa Podkarpackiej Okręgowej Rady Aptekarskiej dr n. farm. Lucynę Samborską, zwany dalej POIA

w sprawie:

objęcia patronatu nad gromadzeniem i ekspozycją zbiorów zabytków aptekarstwa Podkarpacia, celem wzbogacenia wystawy znajdującej się w aptece Galicyjskiego Rynku w Muzeum Budownictwa Ludowego w Sanoku.

§1

Podkarpacka Okręgowa Izba Aptekarska jest organizacją zrzeszającą farmaceutów na terenie województwa podkarpackiego. Obowiązkiem każdego farmaceuty jest utrwalanie historii swojego zawodu, zgodnie z Kartą Aptekarstwa Europejskiego. Elementami tego działania jest również współpraca z muzeami aptekarskimi w Polsce.

§2

1. Muzeum Budownictwa Ludowego w Sanoku jest jednym z najstarszych i największych pod względem ilości zgromadzonych obiektów, muzeum etnograficznym w Polsce.

2. Wśród zbiorów etnograficznych, zbudowanego na tym terenie sektora miejskiego muzeum – Galicyjskiego Rynku – znajduje się apteka wyposażona w meble, sprzęt i utensylia apteki galicyjskiej z przełomu XIX I XX w.

§3

Realizując zadania wynikające z powinności zawodu aptekarza, Podkarpacka Okręgowa Izba Aptekarska, obejmuje patronat nad gromadzeniem i ekspozycją zabytkowych zbiorów farmacji Podkarpacia, celem wzbogacenia wystawy w aptecę Galicyjskiego Rynku w Muzeum Budownictwa Ludowego w Sanoku.

Patronat będzie polegał na:

- ↳ współpracy przedstawicieli POIA z pracownikami MBL sprawującymi pieczę nad aptekarskimi zbiorami, w tym fachowa konsultacja, w zakresie opisu i wyeksponowania zabytków oraz pomoc w sporządzaniu dokumentacji ich dotyczącej;
- ↳ popularyzacja zbiorów w środowisku aptekarskim,
- ↳ upowszechnianiu wiedzy na temat roli zabytków poprzez ich gromadzenie, prezentację oraz publikację w wydawnictwach POIA,
- ↳ organizacji konferencji dotyczących historii podkarpackiego aptekarstwa na terenie MBL

Ze strony POIA nadzór nad realizacją opisanych wyżej działań sprawować będzie Podkarpacka Okręgowa Rada Aptekarska w ramach bieżącej działalności.

§4

Muzeum Budownictwa Ludowego, w ramach współpracy z POIA, zapewni w miarę posiadanych możliwości:

- ↳ merytoryczną współpracę w zakresie doposażenia i prezentacji pomieszczeń aptecznych i organizacji bielarni w celu popularyzacji ziołolecznictwa (planuje się poszerzenie ekspedycji o bielarnię usytuowaną na strychu budynku aptecznego oraz uzupełnienie i weryfikację ekspozycji w recepturze o przedmioty niezbędne do jej funkcjonowania, np. pigułarka, alembik, itp.),
- ↳ merytoryczną współpracę przy przygotowaniu publikacji o zbiorach aptecznych eksponowanych w aptecę w rynku galicyjskim.

Ostateczny wpływ na rodzaj i charakter wyposażenia wewnątrz aptecznych będzie miał Dział Kultury Ludowej MBL w Sanoku.

§5

Porozumienie wchodzi w życie z dniem podpisania.

**Prezes
Podkarpackiej Okręgowej Rady Aptekarskiej
w Rzeszowie
dr n. farm. Lucyna Samborska**

**Dyrektor
Muzeum Budownictwa Ludowego
w Sanoku
mgr Jerzy Ginalski**

POROZUMIENIE

zawarte w Sanoku w dniu 10 sierpnia 2012 r.

porozumy

Muzeum Budownictwa Ludowego w Sanoku, ul. Traugotta 3, 38-500 Sanok reprezentowany przez Dyrektora mgr Jerzego Galskiego, niniejszym datę MBL.

a

Podkarpacką Okręgową Izbę Aptekarską w Rzeszowie, ul. Jagiełłowska 23/5, 35-025 Rzeszów reprezentowaną przez Prezesa Podkarpackiej Okręgowej Rady Aptekarskiej dr n. farm. Lucynę Samboriuk, zwanej dalej POA

w sprawie:

objęta patronatem nad prowadzeniem i ekspozycją zbiorów zabytków aptekarskich Podkarpacka, otem wydobycia wystawy inchoodzącej się w aptece Galicyjskiego Ryjku w Muzeum Budownictwa Ludowego w Sanoku.

§1

Podkarpacka Okrękowa Izba Aptekarska jest organizacją zrzeszającą farmaceutów na terenie województwa podkarpackiego. Obowiązkiem każdego farmaceuty jest obrwanie historii swojego zawodu, zgodnie z Kartą Aptekarską Europejskiej. Elementami tego działania jest również współpraca z muzeami aptekarskimi w Polsce.

§2

1. Muzeum Budownictwa Ludowego w Sanoku jest jednym z najstarszych i największych pod względem ilości zgromadzonych zbiorów, muzeum etnograficznego w Polsce.

2. Wśród zbiorów etnograficznych, zbieranych na tym terenie sektora miejskiego muzeum - Galicyjskiego Ryjku - znajduje się apteka wyposażona w meble, sprzęt i srodziska apteki galicyjskiej z przełomu XIX-XX w.

§3

Realizując zadanie wyrażone w postanowień zarządu aptekarskiego, Podkarpacka Okrękowa Izba Aptekarska, obopojno partnerem nad prowadzeniem i ekspozycją zabytkowych zbiorów farmacji Podkarpacki, otem wydobyciem ekspozycji w aptece Galicyjskiego Ryjku w Muzeum Budownictwa Ludowego w Sanoku.

Partnerem będzie podjął na:

1. współpracy przedstawicieli POA z pracownikami MBL, sprawnymi porządku nad aptekarskimi zbiorami, w tym fachowa konserwacja, w zakresie apteki i wydobyciem zabytków oraz pomoc w sporządzeniu dokumentacji ich dotychczas.
2. popularyzacji zbiorów w środowisku aptekarskim.
3. opracowywaniu wystawy na temat roli aptekarzy poprzez ich gromadzenie, prezentację oraz publikację w wydawnictwach POA.
4. organizacji konferencji dotyczących historii podkarpackiego aptekarskiego na terenie MBL.

Ze strony POA nadór nad realizacją opisanych wyżej działań sprawować będzie Podkarpacka Okrękowa Izba Aptekarska w ramach współpracy dyktalności.

§4

Muzeum Budownictwa Ludowego, w ramach współpracy z POA, zapewni w miarę możliwości multimedialność.

1. uczestnictwo w wydobyciu dokumentacji i prezentacji pomieszczeń aptecznych i organizacji stażów i ota popularyzacji zabytkowości (planuje się poszerzenie ekspozycji o stażowy

wystawianym na strychu budynku aptecznego oraz uzupełnienie i weryfikację ekspozycji w recepturze i produktach niezbędne do jej funkcjonowania, np. jagielonki, słodki, itp.).

2. uczestnictwo w wydobyciu przez przygotowanie publikacji o zbiorach aptecznych eksponowanych w aptece w ryjku galicyjskim.

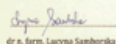
Ostatyczny wpływ na rodzaj i charakter wystawienia smętoz aptecznych będzie miał Dział Kultury Ludowej MBL w Sanoku.

§5

Porozumienie wchodzi w życie z dniem podpisania.

mgr Jerzy Galski

Dyrektor Muzeum Budownictwa Ludowego w Sanoku

dr n. farm. Lucyna Samboriuk

Prezes Podkarpackiej Okręgowej Rady Aptekarskiej

Szanowni Państwo,

miło nam jest poinformować, że w Ryjku Miasteczka Galicyjskiego, w Muzeum Budownictwa Ludowego w Sanoku, została otwarta APTEKA.

W budynku zabytkowym, odtworzono wnętrze XIX-wiecznej apteki oraz mieszkanie aptekarza. W pomieszczeniu ekspedycji aptecznej ustawione są meble z należącej już apteki w Dymowie, nad wejściem wyeksponowane jest gołdo tej apteki, „pod Opatrznością”.

Na pięknych, zabytkowych półkach zaś aptecznych umieszczone są naczynia szklane i porcelanowe, pochodzące również z apteki Baranieckich, na ladzie ekspedycyjnej są wagi apteczne, obote apteczna kasa. W pomieszczeniu laboratorium aptecznego zgromadzono mikroskopy apteczne, jest tam także bardzo ciekawe, a w chwili obecnej rzadkie, urządzenie do produkcji świec woskowych.

Zależy nam, aby zbiory tejsze apteki były w sposób ciągły pomnażane. A pomnażać je mogą jedynie Aptekarze.

Apelujemy do Państwa, wszystkich Aptekarzy, którzy związani są uczuciowo z zabytkami zawodu; tych, którzy w przedmiotach o wielowiekowej tradycji widzą urodę; również tych, którzy chcieliby zachować pamięć o swoich Przodkach – przekazali swoje pamiątki do miejsca, gdzie będą z całym pietyzmem przechowane a ich wartość omówiona i udostępniona dla wszystkich zainteresowanych historią farmacji.

Wszystkich, którzy posiadają dokumenty, naczynia apteczne i inne utensylia, książki tematycznie związane z działalnością aptek w wieku XIX i XX i chcieliby swoje zbiory lub pojedyncze egzemplarze chociażby starych recept przekazać dla wyeksponowania w ogólnodostępnych muzeach, przede wszystkim w Aptece w Ryjku Miasteczka Galicyjskiego w Sanoku, informujemy, że Biuro Podkarpackiej Okręgowej Rady Aptekarskiej czeka na Państwa zgłoszenia. Wszystkie eksponaty prześlemy w ręce osób fachowych – pracowników muzeów i potwierdzimy akt darowizny.

Nila czekamy – każdy zniszczony zabytek pomniejsza wiedzę o naszej tradycji!

Podkarpacka Okrękowa Rada Aptekarska
w Rzeszowie

Rzeszów, 10 sierpnia 2012 roku

Równocześnie
PORA przygotowała
informację – apel do
swoich członków na-
stępującej treści:

Następnie zebrani
zawiedzi Rynek Gali-
cyjski oraz miesz-
czącą się tam aptekę.

Na kolejnym **posiedzeniu PORA w dniu 6 grudnia 2012 r.** podjęto uchwałę, która niejako spina nasze dotychczasowe działania mające na celu objęcie patronatu nad gromadzeniem i ekspozycją zbiorów zabytków aptekarstwa Podkarpacia, by równocześnie dążyć do wzbogacenia zbiorów znajdujących się w aptece Galicyjskiego Rynku w Muzeum Budownictwa Ludowego w Sanoku.

Przyjęto również informację, że na apel PORA do MBL w Sanoku przekazano już około dwustu eksponatów w tym głównie stare naczynia apteczne pochodzące między innymi z likwidowanej apteki w Markowej koło Łańcuta (około 160 eksponatów).

UCHWAŁA NR 14/2012

Podkarpackiej Okręgowej Rady Aptekarskiej z dnia 6 grudnia 2012 roku

w sprawie: objęcia patronatu nad gromadzeniem i ekspozycją zbiorów zabytków aptekarstwa Podkarpacia w aptece Galicyjskiego Rynku w Muzeum Budownictwa Ludowego w Sanoku.

Na podstawie art. 29 pkt. 7 ustawy z dnia 19 kwietnia 1991 roku o izbach aptekarskich (tekst jednolity Dz. U. z 2008 r. Nr 136 z późn. zm.) oraz art. 16 Kodeksu Etyki Aptekarza Rzeczypospolitej Polskiej, Podkarpacka Okręgowa Rada Aptekarska w Rzeszowie uchwała, co następuje:

§1

Samorząd aptekarski obejmuje swoim zakresem działania troskę o dziedzictwo kulturowe aptekarzy oraz zachowanie materialnych zabytków aptekarstwa.

§2

Porozumienie zawarte pomiędzy Muzeum Budownictwa Ludowego w Sanoku a Podkarpacką Okręgową Izbą Aptekarską w Rzeszowie, podpisane w dniu 10 sierpnia 2012 roku, daje podstawę współpracy przedstawicieli POIA z pracownikami MBL w zakresie podstawowych funkcji muzeum – ochronnych, edukacyjnych i estetycznych, dotyczących zabytków aptekarstwa Podkarpacia i objęcia patronatem działań w tym zakresie.

Patronat będzie polegał na:

- ⇨ współpracy przedstawicieli POIA z pracownikami MBL sprawującymi pieczę nad aptekarskimi zbiorami, w tym fachowej konsultacji w zakresie opisu i wyeksponowania zabytków oraz pomocy w sporządzaniu dokumentacji ich dotyczącej;
- ⇨ popularyzacji zbiorów w środowisku aptekarskim;
- ⇨ upowszechnianiu wiedzy na temat roli zabytków w środowisku aptekarskim poprzez ich gromadzenie, prezentację oraz publikację w wydawnictwach POIA;

↳ organizacji konferencji dotyczących historii podkarpackiego aptekarstwa na terenie MBL.

§3

Ze strony POIA nadzór nad realizacją działań w zakresie całokształtu opieki nad zabytkami zawodu sprawować będzie Podkarpacka Okręgowa Rada Aptekarska w ramach bieżącej działalności.

§4

Dla realizacji założonych celów patronatu, PORA zwraca się do wszystkich Aptekarzy, którzy związani są uczuciowo z zabytkami zawodu, tych, którzy w przedmiotach o wielowiekowej tradycji widzą urodę, również tych, którzy chcieliby zachować pamięć o swoich Przodkach – z Apelem:

przekażmy swoje pamiątki do miejsca, gdzie będą z całym pietyzmem przechowane a ich wartość omówiona i udostępniona dla wszystkich zainteresowanych historią farmacji. Wszystkich, którzy posiadają dokumenty, naczynia apteczne i inne utensylia, książki tematycznie związane z działalnością aptek w wieku XIX i XX zachęcamy by swoje zbiory lub pojedyncze egzemplarze chociażby starych recept przekazali dla wyeksponowania w ogólnodostępnych muzeach, przede wszystkim w Aptece w Rynku Miasteczka Galicyjskiego w Sanoku.

Nie czekajmy – każdy zniszczony zabytek pomniejsza wiedzę o naszej tradycji !

§5

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia

Sekretarz
Podkarpackiej Okręgowej
Rady Aptekarskiej

Prezes
Podkarpackiej Okręgowej
Rady Aptekarskiej

Apteka w Galicyjskim Rynku

Już na etapie planowania zagospodarowania budynków zlokalizowanych wokół Galicyjskiego Rynku, rozważano koncepcję zlokalizowania w budynku obecnej apteki – gabinetu lekarza lub apteki. Zwyciężyła koncepcja apteki między innymi ze względu na posiadane w magazynach MBL eksponaty.

W budynku, w którym obok apteki znajduje się mieszkanie aptekarza, wokół środkowej sieni, zlokalizowano pięć pomieszczeń:

ekspedycja apteczna, receptura-laboratorium z wejściem na stryżek, gdzie ma znajdować się zielarnia, salon, sypialnia i kuchnia. Wszystkie pomieszczenia wyposażone są w odpowiednie sprzęty z początku XX w.

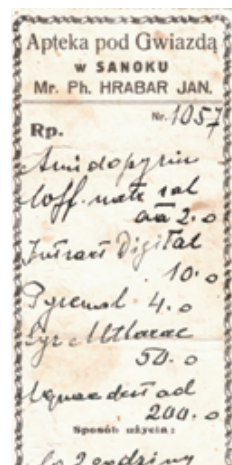
Apteka w Miasteczku Galicyjskim jest prawie idealną kopią jednej z aptek z Dynowa. Udało się ją odtworzyć dzięki fotografii z 1912 roku. Z Dynowa pochodzą głównie meble.

Przedmioty szklane oraz narzędzia aptekarskie pochodzą z kilku miejsc m.in. z sanockich aptek: apteki „Pod Gwiazdą”, z apteki Kawskich czy apteki „Pod Opatrznością”.

Ekspedycja w aptece mgr M. Kawskiego

*Sygnatura
z apteki „Pod Gwiazdą”*

Danuta Blin-Olbert – kustosz MBL w Sanoku, która układała eksponaty w budynku apteki, opowiada:
„Myśmy gromadzili wyposażenie apteki już od lat osiemdziesiątych. Także wtedy nabyliśmy meble a cały czas zbieraliśmy naczynia aptekarskie, narzędzia i wszystkie potrzebne przedmioty”.

EKSPEDYCJA

Nad wejściem do izby ekspedycyjnej apteki od strony sieni, jest umieszczony szyld dynowskiej apteki „Pod Opatrznością”.

*Uczestnicy posiedzenia PORA
w ekspedycji apteki*

Na ekspedycyjnych regałach ustawione są oryginalne sztandy, naczynia porcelanowe na surowce farmaceutyczne oraz słoje apteczne z apteki mgr Stanisława Kawskiego. Niektóre z nich mgr farm. S. Kawski przekazał jeszcze osobiście w latach osiemdziesiątych do MBL dla konserwatorów, którzy przechowywali w nich różne preparaty.

Na na stole ekspedycyjnym stoi stara kasa rejestrująca oraz waga.

Dyr J.Ginalski i uczestnicy spotkania przy zabytkowej kasie Anker. Takimi maszynami liczącymi, podsumowującymi na taśmie wydatki za leki pacjentów, wspomagali się w swojej pracy aptekarze na przełomie XIX i XX w.

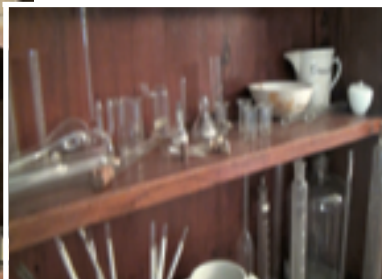
RECEPTURA – laboratorium

Na drewnianych regałach ustawione są oryginalne utensylia apteczne:

- ↳ porcelana laboratoryjna: moździerz z wylewem i bez wylewu, tłuczki (pistle) do moździerzy, parownice porcelanowe
- ↳ szkło laboratoryjne: zlewki, lejki, bagietki, cylindry miarowe
- ↳ butelki i stoje recepturowe z korkiem na szlif (sztandy)
- ↳ łyżeczki i łopatki apteczne, dwustronne, metalowe

meble z apteki w Dynowie

naczynia laboratoryjne

*areometry z apteki
w Przeworsku*

mikroskop, dar dr Kaczorowskiej z Sanoka

Piękne drewniane, zdobione meble znajdują się we wszystkich pomieszczeniach apteki.

waga Berangera i moździerz mosiężny z tłuczkiem z apteki mgr S. Kawskiego

zegar ze zbiorów numizmatyka sanockiego Tadeusza Ortyła

Ostatnio do zbiorów dołączył zestaw do sporządzania pigulek z apteki w Markowej. **Pigułka** – poprzedniczka dzisiejszej tabletki miała kształt kulki i była „kręcona“ ręcznie, w taki sposób, aby każda zawierała dokładnie tę samą ilość substancji czynnej. Posługiwano się w tym celu moździerzem i **pi-gulnicą** – drewnianą deską składającą się z dwu części – płaskiej i rowkowanej. Odważone składniki (substancję czynną i lepiszcze) ucierano w moździerzu. Z otrzymanego ciasta za pomocą listewki formowano, na płaskiej części pigulnicy, prostokątny placek. Przekładano go na część rowkowaną i przyciskając rowkowaną listewką, a następnie dzieląc nożem, otrzymywano 30 równych wałeczków; każdy z nich miał dokładnie ten sam skład. Z każdego wałeczka aptekarz „kręcił” kulkę – najpierw w palcach, następnie wyrównywał kształt, tocząc ją po płaskiej części pigulnicy drewnianym stempelkiem (grzybkim). Aby zapobiec sklejeniu, pigułki obsypywano zarodnikami widłaka (lycopodium) posługując się stosownym pojemnikiem.

Ciekawym eksponatem jest przyrząd do produkcji świec, składający się z metalowego koła, do którego przyspawane są haczyki oraz szerokiej miski, do której spływa lany wosk.

Koło przekazało Muzeum Historyczne w Sanoku a miska pochodzi z kościoła w Haczowie.

Jako ciekawostkę można tu przytoczyć następującą informację:

Od prawie siedemdziesięciu lat w parafii pod wezwaniem św. Jadwigi we wsi Biała Stara pod Płockiem istnieją **Bractwo Różańcowe**.

Od początku istnienia bractwa spośród jego członków wyłaniano kilku mężczyzn, zwanych „brastewnymi”, którzy odpowiadali za „światło na ołtarzu”. Z tego też względu zaczęli oni odlewać świece sami i trwa to do chwili obecnej. Surowcem do odlewu świec jest chrust woskowy (są to sople spływające z palonych świec i ogarki, gromadzone w skrzyni stojącej w zakrystii) zbierany cały rok oraz czysty wosk i przędza na knoty. Warsztat pracy i związany z tym zestaw narzędzi jest niezbyt bogaty. Podstawowym narzędziem jest koło do lania świec. Na knoty najlepsza jest przędza bawełniana, której używano do lat pięćdziesiątych. Obecnie jest ona nieosiągalna, dlatego też knoty robi się z konopnego sznurka, który kroi się na kawałki około 80-centymetrowej długości a na jednym z końców wiążą 8-centymetrowe pętelki i które zakładają na haczyki koła. Wrzący wosk cedzi się przez sito do misek pływających w wodzie, skąd wybierany jest metalowym dzbankiem, a z nich wylewany równym, wąskim strumieniem na wiszące knoty. / <http://krainaswiec.pl/>

SALON – biuro

Salon pełnił rolę pokoju biurowego, z podręczną fachową biblioteczką.

W aptecznym oknie wystawiony jest oryginalny barometr z apteki w Dynowie z zakonnikiem, który chowa się w swojej pustelni na niepogodę.

Tak urządzona apteka czeka na ożywienie. Domaga się zróżnicowanych zapachów dawnej apteki i pęków suszonych ziół, które były podstawą dawnej terapii.

Mamy nadzieję, że podjęty przez Podkarpacką Okręgową Radę Aptekarską patronat oraz liczne grono odwiedzających aptekarzy pomogą nie tylko w doposażeniu tego muzealnego obiektu, ale i utrwaleniu historii aptekarstwa na Podkarpaciu.

Sanockie Media Na Posiedzeniu PORA

W dniu 10 sierpnia 2012 r. odbyło się uroczyste posiedzenie Podkarpackie Okręgowej Rady Aptekarskiej na terenie Miasteczka Galicyjskiego w Muzeum Budownictwa Ludowego w Sanoku z okazji objęcia przez PORA patronatu nad gromadzeniem i ekspozycją zbiorów zabytków aptekarstwa Podkarpacia, celem wzbogacenia wystawy znajdującej się w aptece Galicyjskiego Rynku w Muzeum Budownictwa Ludowego w Sanoku.

Informację medialną z tego spotkania przygotował portal internetowy tvPodkarpacie.pl, (esanok) oraz Tygodnik Sanocki.

I. Posiedzenie PORA w sanockim skansenie na portalu internetowym tvPodkarpacie.pl, (esanok)

Na portalu ukazał się film p.t. „Sanok uczy historii aptekarstwa”. Zanotowaliśmy jego fragmenty z uczestnikami spotkania w rolach głównych.

Sanok uczy historii aptekarstwa (VIDEO HD)

„Miasteczko Galicyjskie w Sanoku zachwyca swym pięknem. Doceniają to turyści. Na koniec lipca tego roku skansen odnotował rekordową liczbę zwiedzających, było ich o około 25 tysięcy więcej niż w roku ubiegłym.

Sanok uczy historii aptekarstwa (VIDEO HD)

Wiceprezesa PORA: mgr Lidia Czyż i dr Aleksander Czarniawy w rozmowie z kustoszem MBL Danutą Blin-Olbert.

Każdy budynek miasteczka to inna historia, inne przeznaczenie. Zapach przeszłości czuć jednak za każdym razem gdy przekroczy się próg danego obiektu.

Nie inaczej jest w przypadku apteki.

Danuta Blin-Olbert – kustosz MBL w Sanoku:

„Jest to po prostu zapach mebli, naczyń, w których były przechowywane farmaceutyczne środki”

Bogate zbiory apteki w Miasteczku Galicyjskim można jednak uzupełnić – wzbogacić je o ekspozyty których tu brakuje. To jest jeden z głównych celów zawiązania współpracy pomiędzy POIA w Rzeszowie a MBL w Sanoku. A wszystko to po to, by na terenie województwa podkarpackiego stworzyć kompletną placówkę muzealną poświęconą historii aptekarstwa.

Uczestnicy spotkania

Podpisanie porozumienia

przez Prezesa PORA dr n. farm. Lucynę Samborską oraz dyrektora MBL mgr Jerzego Ginalskiego.

Czarniawy Aleksander – wiceprezes PORA

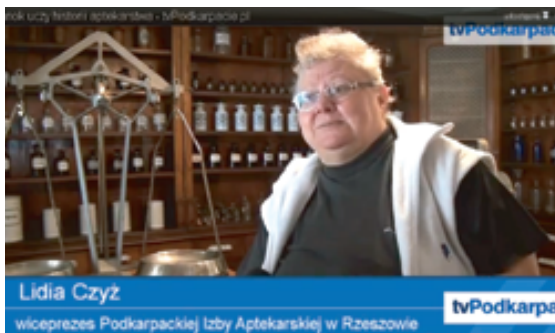

„Skierowaliśmy apel, głównie do aptekarzy naszego województwa – ale nie tylko – aby osoby, które mają jakieś sprzęty apteczne, czy książki dotyczące dawnego aptekarstwa, gromadziły je tak – by mogły trafić do tej apteki – wzbogacając zbiory, które tutaj się znajdują”.

W zarządzie Podkarpackiej Izby Aptekarskiej ważny wkład wnosi wiceprezes PORA Lidia Czyż, która jest zarazem sekretarzem w Zespole Sekcji Historii Farmacji Polskiego Towarzystwa Farmaceutycznego w Polsce.

Lidia Czyż – wiceprezes PORA:

„A my tak naprawdę będąc aptekarzami, byliśmy wykonawcami bezpośrednimi dla pojedynczego pacjenta a nie pacjenta, który w tej chwili przychodzi z receptą i dostaje lek który zrobiła fabryka dla milionów pacjentów. Lekarz to był ktoś do kogo się szło faktycznie w ciężkiej chorobie a takich porad codziennych udzielał aptekarz”.

Są już pierwsze pomysły, które dzięki porozumieniu z POIA będzie zdecydowanie łatwiej zrealizować.

Danuta Blin-Olbert – kustosz MBL w Sanoku:

„Chcielibyśmy urządzić zielarnię i problem jest na razie taki że zielarnia mieściła się zwykle na strychach specjalnie urządzanych. A my tutaj dysponujemy dość wąskim wejściem – ale przemyślimy ten problem i mamy nadzieję, że w jakiś sposób to zielarstwo pokażemy.”

*Członkowie PORA
wychodzący z obrad*

i zwiedzający aptekę

Porozumienie wchodzi w życie z dniem podpisania – tak brzmi ostatni paragraf tego porozumienia.

Miejmy więc nadzieję, że szybko usłyszymy o bogatych zbiorach aptekarskich Rynku Galicyjskiego.

II. TYGODNIK SANOCKI

Nr **32** (1061)
17 sierpnia 2012 r.

BĘDĄ MIEĆ SWOJĄ AUTOSTRADĘ CYKLIŚCI ➔ 9

Cena detaliczna
2,50 zł
w tym 10% 2%

TYGODNIK SANOCKI

nr indeksu: 329967
ISSN 1519-4534
Pocztowo 58.74.11.0

rok założenia 2000 r.
www.tygodniksanocki.eu

Pod Opatrnością i patronatem farmaceutów

Za głównego pomysłodawcę przedsięwzięcia można uznać dr. n. farm. Aleksandra Czarniawego, wiceprezesa POIA. – Przed dwoma laty zaczęliśmy szukać miejsca na stworzenie pewnej namiastki muzeum aptekarstwa podkarpackiego. Wcześniej rolę taką znakomicie spełniał Biecz, który – niestety – odszedł od nas do województwa małopolskiego. Początkowo myśle-

liśmy o nowym skrzydle zamku sanockiego, potem jednak oczy nas wszystkich zwróciły się na powstający w skansenie Rynek Galicyjski, jako że dowiedzieliśmy się, że jednym z eksponowanych tam obiektów ma być apteka wraz z domem aptekarza. Ideę naszego włączenia się do tego tematu z pełną życzliwością poparł dyrektor MBL Jerzy Ginalski i dziś właśnie ją

formalizujemy – mówił Aleksander Czarniawy. Na uroczyste posiedzenie Podkarpackiej Okręgowej Rady Aptekarskiej stawili się m.in.: Ziemowit Borowczak, zastępca burmistrza miasta Sanoka, Lidia Czyż z Polskiego Towarzystwa Farmaceutycznego, a zarazem wiceprezes POIA, Katarzyna Rysz-Jęczkowska z Biura europoseł Elżbiety Łukacijewskiej, dr n. farm. Lucy-

na Samborska, prezes POIA. W roli gospodarzy wystąpili: Jerzy Ginalski, dyrektor MBL oraz Danuta Blin-Olbert, kustosz MBL, etnograf.

„Pod Opatrznością”

Inspiracją było niewątpliwie pojawienie się w Ryнку Galicyjskim sanockiego skansenu obiektu XIX-wiecznej apteki wraz z mieszkaniem aptekarza. W pomieszczeniu ekspedycji aptecznej znalazły się meble z nieistniejącej już apteki Baranieckich w Dynowie, nad wejściem wyeksponowane jest godło tej apteki „Pod Opatrznością”.

Na zabytkowych półkach szaf aptecznych umieszczone zostały naczynia szklane i porcelanowe, na ladzie ekspedycyjnej wagi, obok apteczna kasa. W pomieszczeniu laboratorium zgromadzono mikroskopy apteczne, jest tam także bardzo rzadkie urządzenie do produkcji świec woskowych.

– Obiekt robi wrażenie i jest dla nas miłym, pozytywnym zaskoczeniem.

Jestem przekonana, że w niedługim czasie uda się nam ekspozycję tę, skądinąd już wspaniałą, wzbogacić o nowe sprzęty i utensylia apteczne. To piękny i bardzo ważny dzień dla podkarpackiej farmacji – stwierdziła Lidia Czyż, przewodnicząca sekcji historii farmacji Polskiego Towarzystwa Farmaceutycznego, a zarazem wiceprezes POIA.

Ten obiekt może żyć!

Prezes POIA dr n. farm. Lucyna

Podkarpacka Okręgowa Izba Aptekarska objęła patronat nad gromadzeniem i ekspozycją zbiorów aptekarstwa Podkarpacia, znajdujących się w aptece Galicyjskiego Ryńku w skansenie w Sanoku. Porozumienie w tej sprawie podpisano 10 sierpnia br. w Miasteczku Galicyjskim podczas uroczystego posiedzenia Podkarpackiej Okręgowej Rady Aptekarskiej (POIA).

Takie zabytkowe perełki jak ta kasa apteczna wzbudzają zainteresowanie nie tylko zwiedzających, ale także innych muzeów.

Samborska nie kryje radości i zadowolenia z zawartego porozumienia.

– Utrwalanie historii swego zawodu jest obowiązkiem każdego farmaceuty, wynikającym z Karty Aptekarstwa Europejskiego, a gromadzenie zabytkowych zbiorów farmacji jednym z zadań wynikających z powinności zawodu aptekarza. Tu trafiamy na muzealników, którym też na tym zależy. Czyż można chcieć czegoś więcej? My będziemy starali się pomnażać zbiory tej apteki, zapewnimy pracownikom MBL fachową konsultację oraz pomoc w sporządzaniu dokumentacji – powiedziała przewodnicząca sekcji historii farmacji Polskiego Towarzystwa Farmaceutycznego, a zarazem wiceprezes POIA. Z kolei dyrektor MBL Jerzy Ginalski nie krył przekonania, że porozumienie znacznie wykróczy poza jego wymiar formalny.

– Staramy się jak najmocniej ożywić nasz Rynek i wbrew

pozorom, szansę taką wiążemy również z obiektem apteki. Chcielibyśmy bowiem poszerzyć apteczną ekspedycję o zielarnię, usytuowaną na strychu budynku aptecznego. Byłaby to forma popularyzacji ziołolecnictwa, które ma wielu autentycznych zwolenników – ujawnił pierwsze plany i tajemnice współpracy dyrektor Ginalski.

Wszyscy zadowoleni

Jak widać, z zawartego porozumienia zadowolone są obie strony, a także wszyscy uczestnicy uroczystości jego podpisania.

Z gratulacjami pośpieszyła europoseł Elżbieta Łukacjewska, złożył je także wiceburmistrz Ziemowit Borowczak.

- Jest to kolejna cegiełka przyczyniająca się do potęgi tego niezwykłego miejsca.

Ten uścisk dłoni mówi sam za siebie; pod takim patronatem apteka „pod Opatrznością” będzie jednym z najpiękniejszych obiektów Rynku Galicyjskiego.

Rynek Galicyjski mocno wpisał się już w krajobraz nie tylko skansenu, ale także naszego miasta. Wiele jest w nim wspaniałych obiektów, a jednym z nich jest niewątpliwie apteka wraz z domem aptekarza. Dzięki porozumieniu, historia podkarpackiego aptekarstwa będzie ożywać i żyć między nami. Gratuluję!

Radości nie kryła kustosz Danuta Blin-Olbert, która urzędowała obiekt apteki. – Bałam się tego wnętrza, bowiem nie znam się na aptekarstwie i nie miałam na tyle wiedzy, żeby nie obawiać się popełnienia błędu. Ale jakoś wyszło. Wierzę, że dzięki porozumieniu, wzbogacimy tę aptekę o dodatkowe zbiory – powiedziała.

Na zakończenie Podkarpacka Okręgowa Rada Aptekarska w Rzeszowie wystosowała do całego swego środowiska apel, w którym zwraca się o przekazanie posiadanych zabytków. „...Przełączmy swoje pamiątki do miejsca, gdzie będą z całym pietyzmem przechowane, a ich wartość omówiona i udostępniona społeczeństwu. Wszystkich, którzy posiadają dokumenty, książki związane z działalnością aptek w wieku XIX i XX, naczynia apteczne i inne utensylia informujemy, że biuro POIA czeka na zgłoszenia. Wszystkie eksponaty przełączmy w ręce fachowców pracowników muzeum i potwierdzimy akt darowizny. Nie czekajmy! Każdy zniszczony zabytek pomniejsza wiedzę o naszej tradycji”.

Marian Struś

FOTO ŚMIESZKI

Posiedzenie Podkarpackiej Okręgowej Rady Aptekarskiej

W dniu 10 sierpnia 2012 roku, bardzo nietypowo, bo nie w siedzibie Rady w Rzeszowie, a w sali konferencyjnej Muzeum Budownictwa Ludowego w Sanoku, odbyło się kolejne w tym roku posiedzenie Podkarpackiej Okręgowej

Rady Aptekarskiej. Posiedzenie prowadziła Prezes PORA, dr Lucyna Samborska. Miejsce obrad zostało wybrane ze względu na uroczyste podpisanie porozumienia między PORA a MBL w sprawie objęcia patronatu nad gromadzeniem i ekspozycją zbiorów zabytków aptekarstwa Podkarpacia, które znajdują się w Aptece, usytuowanej w Rynku Miasteczka Galicyjskiego na terenie skansenu sanockiego.

W pierwszej części spotkania, Rada odbyła swe robocze posiedzenie, na którym przede wszystkim zdecydowano o zmianie składu Prezydium Rady. W lipcu br. do Biura POIA wpłynęło pismo mgr farm. Ewy Bilskiej, dotychczasowego Skarbnika PORA i członka Komisji ds. wykonywania zawodu, z informacją o rezygnacji z pełnionych funkcji. Decyzję taką mgr E. Bilka podjęła z uwagi na zatrudnienie w Wojewódzkim Inspektoracie Farmaceutycznym w Rzeszowie. W związku z tym, członkowie PORA przegłosowali konieczność zmian na stanowiskach Prezydium. Funkcję Skarbnika ponownie, ze względu na swe doświadczenie w V Kadencji PORA, pełnić będzie mgr Maria Wójcik. Funkcję Sekretarza obejmie mgr Anna Stamińska, dotychczasowy członek Rady, w skład Komisji ds. wykonywania zawodu weszła mgr Barbara Brzeska, delegat na Zjazd VI Kadencji. Wszystkie zmiany zostały zaakceptowane przez członków PORA.

W trakcie obrad PORA trzech młodzi aptekarze otrzymali prawa wykonywania zawodu a równocześnie wszyscy aptekarze i Goście

Rady po raz pierwszy mieli możliwość wziąć do ręki „gorący” egzemplarz Kodeksu Etyki Aptekarza RP wydany przez Podkarpacką Izbę – oby ten kanon zasad zawodowych przyczynił się do normalizacji stosunków zawodowych dla dobra tak aptekarzy jak i ich pacjentów !

W części drugiej, uroczystej, do grona obradujących dołączyli – Dyrektor Muzeum Budownictwa Ludowego w Sanoku, Jerzy Ginalski i mgr Danuta Blin-Olbert z Działu Kultury Ludowej, najbardziej zasłużona dla odtworzenia wnętrza apteki w, przeniesionym ze Starej Wsi koło Brzozowa, zabytkowym budynku. Dołączyli też Zastępca Burmistrza Wolnego Królewskiego Miasta Sanoka, Ziemowit Borowczak oraz asystentka pani Poseł do Parlamentu Europejskiego, Elżbieta Łukacijewska, Katarzyna Rysz-Jęczkowska.

Uroczyste podpisanie Porozumienia odbyło się w obecności Podkarpackiego Wojewódzkiego Inspektora Farmaceutycznego mgr farm. Moniki Urbaniak oraz Inspektora Delegatury w Krośnie mgr farm. Haliny Sikorskiej. Tego uroczystego aktu dokonali dr n. farm. Lucyna Samborska, Prezes PORA oraz mgr Jerzy Ginalski, Dyrektor MBL.

W dalszej części uroczystości, wszyscy obecni mieli możliwość obejrzenia bardzo dobrze przygotowanego filmu, dokumentującego powstawanie i otwarcie Galicyjskiego Rynku – od chwili niejako

pomysłu do gotowego, zabudowanego obiektami autentycznymi, zabytkowymi budynkami, przeniesionymi w całości z miejscowości Podkarpacia, z jego obszaru Pogórza Karpackiego, Beskidu Niskiego czy Bieszczadów, przede wszystkim najbardziej charakterystycznych dla, legendarnych już dzisiaj, galicyjskich miasteczek.

Ze strony POIA zostały przygotowane dwie prezentacje, mgr farm. Lidia Czyż omówiła najważniejsze muzea farmaceutyczne w Polsce oraz wartość utrwalenia, miejsca w województwie podkarpackim zwią-

zane z pracą aptekarzy, którzy do dzisiaj wspominani są przez „wdzięcznych pacjentów”. Mgr Elżbieta Zwolińska, Dyrektor Biura przedstawiła podstawowe akty prawne obowiązujące aptekarzy podczas pracy zawodowej – farmakopee polskie, począwszy od „kościuszkowskiej”, przez farmakopee Austrii, która na tym terenie sprawowała władzę przez prawie sto pięćdziesiąt lat, od 1772 do 1918 r.; manual Podbielskiego z roku 1922; Farmakopeę Polską II z roku 1937; Receptarium Polonicum RP 1947 (do dzisiaj używane przez „rasowych aptekarzy”), aż po współczesne Farmakopee, będące podstawą pracy w recepturze aptecznej i nie tylko, w całej zjednoczonej Europie.

Wszyscy obecni na posiedzeniu Podkarpackiej Rady, mieli możliwość nie tylko „naocznego” zwiedzenia apteki w Rynku, też mieli możliwość „pracy” za pierwszym stołem, gdzie umieszczona jest zabytkowa kasa apteczna, oraz w laboratorium bogato wyposażonym – jest tam bardzo rzadki obecnie eksponat, przyrząd do wykonywania świec.

A nad Apteką „pod Opatrznością” Franciszka Baranieckiego w Dynowie (jak brzmiała treść pieczętki tej placówki), czuwa nadal zakonnik i nadal przepowiada pogodę, wychodząc i wchodząc do swej pustelni.

Obecnym rozdano „ulotkę” z prośbą – apelem o wzbogacanie zbiorów tej niecodziennej apteki – ktokolwiek chciałby przyczynić się do wzbogacania zbiorów, prosimy o kontakt pod adresami podanymi w ulotce, a jej treść opublikowana jest na stronie internetowej POIA oraz w numerze 4/2012 Biuletynu Informacyjnego POIA.

LMC

„Thesaurus Apothecarii” – historyczny magazyn Podkarpackiej Okręgowej Izby Aptekarskiej w Rzeszowie

Spis treści:

↳ Słowo wstępne	3
↳ Edward Zając – <i>Apteki Sanockie</i>	5
↳ Apteki w Sanoku	22
↳ dr n. farm. A. Czarniawy – <i>Muzealne inicjatywy Podkarpackiego Samorządu Aptekarskiego</i>	28
↳ Posiedzenie Podkarpackiej Okręgowej Rady Aptekarskiej	60

